

ViPU Viden

14. årgang · nr. 4 · december 2012

om psykiatri og udviklingshæmning

TEMA

LOW AROUSAL OG KONFLIKTHÅNDTERING

Magtanvendelser
At rumme sig selv
Mindst mulig indgriben

• Retten til sex

Kurt Sørensen, overlæge og leder af Center for Oligofrenipsykiatri

Low Arousal og konflikthåndtering

Det handler om at trappe konflikterne ned. Det handler om at se bag om den udfordrende adfærd. Det handler om i det hele taget at arbejde mod og med konflikterne. Og det handler om en tilgang, der hedder Low Arousal. ViPU Viden har været på Studio III konference om Low Arousal og hørt om, hvordan man f.eks. kan mindske magtanvendelser i forhold til mennesker med bl.a. udviklingshæmning. Menneskerne bag Studio III mener, at over to tredjedel af alle konflikter er startet eller "vedligeholdt" af personalet. Så fokus skal være på personalet. Vi skal ikke ændre brugerne. Vi skal ændre vores tilgang til brugerne. Vi har også været på besøg hos Brøndagerskolen, der er en specialskole for autistiske børn fra 0. til 10. klasse. Skolen bruger blandt andet en Low Arousal tilgang i dens arbejde og arbejder med en pædagogik med

mindst mulig indgriben.

Desuden har vi sat konflikter under lup hos konfliktcoach Lars Mogensen i et forsøg på bedre at kunne konflikt-håndtere hverdagen og dermed give gode råd til, hvordan man selv kan styre sine konflikter og lære at rumme sig selv i mødet med et andet menneske. For ifølge Lars Mogensen er de 90 procent af en konflikt vores "egen". Kun de 10 procent er den egentlige konflikt.

Men ViPU Viden indeholder mere end vores tema om Low Arousal og konflikthåndtering. Vi bringer et stort interview med Lone Hertz og følger dermed op på sidste nummers tema om seksualitet. Interviewet sætter fokus på problemet omkring købesex og udviklingshæmmedes menneskers adgang og ret til købesex.

Sædvanligvis indskrænker vi os på lederplads til en omtale af det aktuelle nummer. I dag gør vi en undtagelse: But er død.

Jørgen Buttenschøn, som var Buts borgerlige navn, var i snart 25 år en trofast ven af Center for Oligofrenipsykiatri, hvor han udførte en væsentlig del af sin sexologiske forskning i samarbejde med centrets medarbejdere. Han var utrættelig, når det gjaldt om at sikre udviklingshæmmede mennesker retten til et seksualliv, og antallet af pædagoger, der gennem årene har deltaget i hans kurser må tælles i tusinder.

Buts sidste leveår var ikke nemme. For få år siden rantes han af en hjerneblødning, der gjorde ham afhængig af andres hjælp og to måneder før han døde, mistede han sin elskede hustru Lone. Vore tanker går til børnene. Vi vil bevare mindet om But i varm erindring.

Udgives af

Center for Oligofrenipsykiatri
Skovagervej 2 · 8240 Risskov
Telefon 78 47 15 50
Telefax 78 47 15 69
E-mail: videnscenter@oligo.dk
www.oligo.dk

Bladet udkommer 4 gange om året.
Årsabonnement: 200,- kr
Medarbejderabonnement: 100,- kr/år

Ansvarshavende redaktør

Overlæge Kurt Sørensen

Redaktion

Dorte Eifer
Mette Egelund Olsen
Hanne Engelstoft
Fotos: Hanne Engelstoft

Grafik og layout

Pernille Granath

Trykkeri

PE offset

Kopiering kun tilladt på institutioner, der har indgået aftale med Copy-Dan, og kun indenfor de i aftalen nævnte rammer.

ViPU Viden påtager sig intet ansvar for manuskripter m.m. som er indsendt uopfordret. Synspunkter, der udtrykkes af gæsteskrivere, interviewede o.l., dækker ikke nødvendigvis bladets holdninger.

Retten til sex..... 4

Et tidligt opgør med magtanvendelse..... 9

Det er brugeren først 12

Find en løsning der ikke skaber et problem for den anden..... 14

Hvis de kunne - så gjorde de det 16

Magtanvendelse kan føre til dødsfald..... 18

Magtanvendelse - down under 19

Vejen til helvede - er fuld af gode intentioner 21

Fra solist til social 23

To bevidste skridt bagved..... 25

At kunne rumme sig selv i mødet med... 26

En krone på værket 29

En case om Hr. P 30

SPILLERUM - er det et spil? 31

Bogomtaler 33

Kort nyt..... 35

Retten til sex

Af journalist Mette Egelund Olsen

”Erotik er balsam for menneskers sjæl. Krydderiet i livet. Netop dét vil man nu tage fra mennesker med forskellige handicap - og i visse tilfælde fra ældre mennesker - det ER ikke nok at give kælesæler.”

Hun ved, hvad indlevelse er. Hun ved det fra den professionelle som den private side. Hun ved, hvad erotik betyder. Hvad sex er for livet. Og hun kæmper for det. Kæmper for dem, der står udenfor. For dem, der er ude af stand til umiddelbart at have et seksualliv. At tage del i erotikkens vidunder. Hun kæmper simpelthen for de handicappedes mulighed for sex.

Lone Hertz taler på de handicappedes vegne. Både som mor til en voksen søn, Tomas Strøbye, der er hjerneskadet - men hun gør det også som et menneske, der har en mening og en indføling med de mennesker, der står svagest i samfundet.

”Seksualitet er en væsentlig menneskelig urkraft. At have en seksualitet og få det grundlæggende behov forløst er det, der giver overskud i livet. At kunne få lov til at udfolde sin seksualitet er ikke en menneskeret, men det er det jo heller ikke at få børn og slet ikke at få raske børn,” siger Lone Hertz, og mener, at en manglende seksualitet livet igennem forandrer menneskets personlighed. Dermed

Lone Hertz

bliver det et vigtigt problem at løse for mennesker, der ikke selv er i stand til at forløse deres seksualitet af fysiske og psykiske årsager.

”I disse tider er der mange muligheder for at udfolde seksualiteten for os, der kan. Og der er også en accept af at bringe sin seksualitet til udfoldelse, som IKKE eksisterede, da jeg var ung. Det frisind sætter jeg højt. Men min viden om de handicappedes mangel på sex – ikke bare fysisk men også

psykisk - gør mig trist og lidt desperat. Disse mennesker har ikke andre veje til at prøve dét at være et andet menneske nær - med en mulig udløsning til følge - end at gøre brug af den professionelle hjælp.

Og nu, hvor vi er på vej mod et forbud mod købesex, oplever jeg, at man rent politisk griber det firkantet og åndløst an,” siger Lone Hertz og fortsætter: ”Man må først og fremmest skelne. Det hedder sig, at man vil komme de handlede kvinders problematik til livs.

Og selvfølgelig skal netop den problematik løses, det er evident. At handle med mennesker skal forbydes på alle leder og kanter. Det er ubegribeligt, at de ansvarlige myndigheder, nationalt som internationalt, ikke forlængst har fået sat en effektiv stopper for den slags forbrydelser.

Og for narkomanernes vedkommende er det da ligeså ubegribeligt, at ingen myndighed har fundet veje, som kan føre disse mennesker ud af misbrug og prostitution. Tværtimod tvinges de på grund af vores misbrugspolitik til at måtte gå på gaden for at tjene til døgnets behov.

Disse umenneskelige forhold re-præsenterer to kategorier af tragedier, som hører til under Justits- eller Socialministeriet. Tragedier, som altså intet har at gøre med den frivillige prostitution. Så netop her må der skelnes.

De mennesker som vælger dén specielle livsform, som et liv i prostitution må være, kan udmærket have et ordnet borgerligt liv. Betale skat osv. De mennesker har taget et selvstændigt valg. Sexarbejde er et liberalt erhverv og hører derfor til under Erhvervsministeriet.«

Frisind og moralisering

»Jeg vil nødtigt mistænke nogen for dobbeltmoral. Men man vrider problematikken af led ved at putte det hele i samme kasse. Ikke at skelne. For mig bliver det en opvisning i moralisering fra især det politiske liv. Fra de toneangivende yngre ministre - ja, fra ungdomsgenerationen i det hele taget. At det netop er den gruppering i vores samfund, som engagerer

sig så heftigt i at få alle kategorier af professionel sexhjælp udryddet, det skyldes måske en forståelig mangel på den erfaring, som netop et langt liv giver under indflydelse af tilværelsens tungeste skyggesider.

Jeg oplever det som en moralisering, en frelstthed, som slet ikke hører hjemme i vores tid med det frisind, vi ellers har, hvor vi bevæger os på alle leder og over alle grænser.

Hvis man vil forbyde den frivilligt valgte prostitution ved at kriminalisere kunderne, så tager man levevejen fra nogle kvinder og mænd, som har valgt netop dette erhverv som deres arbejde. Nogen har måske gjort det af økonomiske grunde. Andre på grund af en seksuel tilbøjelighed og et ønske om udlevelse.

Ja, hvad ved vi egentligt, alle vi andre, om dette helt personlige begreb?

Vi har jo ikke alle samme form for seksualitet, vel? Det fremgår da temmeligt klart, at vi lever i en tid, hvor man taler frit om SM - i en tid, hvor vi accepterer swinger- og sexklubber af mere eller mindre delikat art - ja, vi accepterer alle mulige konstellationer af erotisk liv” siger Lone Hertz.

Hun sætter frisindet højt. Det frisind, hun ikke altid har oplevet i tilværelsen. Hun har været i mange kroge af livet. Set meget. Hørt meget. Mærket på egen krop. Hendes bror var homoseksuel. Og på den tid var det et smerteligt problem. Han var dybt præget af sin seksualitet fra fødslen. Han havde et ydmygende ungdoms - og voksenliv i en tid, hvor homoseksualitet slet ikke var accepteret. Han bar Kains-mærket livet igennem.

”At kriminalisere adgangen til at gøre brug af prostitution er for mig en krænkelse. En krænkelse af »den frie kvindes valg«. Det er en krænkelse af den grundlovssikrede ret, vi alle har i vores samfund til at forme eget liv. Den ret undermineres nu ved, at man politisk ønsker en kriminalisering af kundegrundlaget.

Personligt vedstår jeg, at jeg vil fighte for min ret til som en fri kvinde at leve med de valg, som jeg nu én gang har besluttet at tage - på godt som på ondt. En frihed til valg, som jeg i øvrigt er ret overbevist om, at de fleste unge kvinder og mænd - dem, der har så travlt med, at prostitution som erhverv skal undermineres - OGSÅ vil fighte for til hver en tid,” siger Lone Hertz og fortsætter:

”Er salg af sæd, som hjælp for barnløse til skabelse af et barn - eller det modsatte - den frie abort - er det ikke meget dybere indgreb i menneskers liv end at stille sin krop til rådighed og modtage 500 kroner på kaminen? En ydelse, som måske endda siger én selv noget seksuelt?

Som erfaren kvinde på 73 år må jeg spørge mig selv om, hvor megen skjult ”prostitution”, der egentlig stadig finder sted mellem mennesker - også indenfor ægteskabet - enten som en del af et seksuelt udtryk i parforholdet, eller måske bare som udveksling af ellers uopnåelige »gaver«. En byttehandel med sex for »naturalier«! Min intuition siger mig, at den slags »prostitution« konstant finder sted. Og mon de fleste af os mennesker ikke har været i en eller anden situation, hvor man har haft en følelse bagefter

af at have »prostituere« sig?

På min mors tid, hvor kvinder stadig var underlagt manden på mange skjulte måder, der eksisterede denne »handlen« i hvert fald. Kvinderne var ofte hjemmegående, tjente ikke selv deres penge som nu. Skulle de bruge lidt ekstra til privat forbrug eller til husholdningen, var der ikke andre veje end at tigge sig til pengene hos deres ægtemænd - eller underlægge sig seksuelt med mere eller mindre lyst. Med en ægtemand i godt humør og med mentalt overskud, så havde hustruerne lidt til frisøren eller til en kjole.

Kvinder var ofte totalt afhængige af denne sjakren. Våbnet var at bruge deres køn for at opnå de 500 i kon-tanter på pejsen. Man må bare håbe, at disse kvinder i stort tal elskede deres mænd og nød det. Godt at den tid er forbi,» siger Lone Hertz.

Derfor hæger hun også så stærkt om sexarbejdernes frie valg til et erhverv udført med professionalisme. For, som sagt, Lone Hertz kender mennesker med mangfoldige handicap, som udelukkende er nødt til at gøre brug af professionel hjælp. Som et eksempel på dette fortæller hun følgende:

»En sent udviklet mand kom græ-dende og fortalte mig sin historie. Det forholdt sig sådan, at han meget forståeligt havde behov for et sexliv. Når han derfor havde penge, ringede han og fik telefonsex. Når han virkelig havde sparet op, bestilte han en escortpige. Efter en sådan bestil-ling ankom en aften en kvinde, som til en start forlangte 1700 kroner på bordet - hvad hun også fik. Efter at

have modtaget pengene - og altså før seancen begyndte - meddelte hun, at hun havde glemt sin mobiltelefon nede i bilen. Hun forklarede, at det var hendes sikring mod overgreb, så hun var nødt til at løbe ned efter den. Den unge mand så hende aldrig mere. Han gik til politiet, der bare nedstir-rede ham uden at skrive rapport. Han måtte gå sin vej uden at være blevet hørt, og dermed heller ikke respekte-ret eller hjulpet.

Ved den første bestilling fik kvinden selvfølgelig hans mobilnummer noteret. Nogle måneder efter ringer hun ham op og siger, at hun savner ham så forfærdeligt. »Jeg er så forelsket i dig. Jeg må se dig igen. Jeg var ked af, at alt det der skete, men jeg blev nødt til at køre. Vil du ikke godt sende bud efter mig.»

Manden svarer, at han ingen penge har. »Men kan du ikke låne eller skaffe nogen,» siger kvinden så. Men det kan han ikke. Havde han haft pengene, havde han uden tvivl brugt dem på hende, og hun ville have snydt ham igen. Han lægger røret på og går hen til sin mor og betror hende historien. Hun bliver vred og går med ham ned på stationen igen. Denne gang skriver politiet rapport – jo - for hans mor er jo med.»

På baggrund af en sådan respekt-løs hændelse foreslår Lone Hertz, at de professionelle sexarbejdere får en fagforening, hvori den pågæl-dende udbyder af sex figurerer i et kartotek med navn, telefonnummer og adresse. Igennem fagforeningen udstedes en licens, et slags kørekort, akkurat som taxachaufførerne har det. Foruden oprettes et agentur, hvor de

borgere, som ønsker hjælp, kan hen-vende sig og føle sig betrygget ved at indgå aftaler igennem. Dette er en ide, opstået som et forslag hos politiet i New Zealand.

»Vi lever i et land, hvor vi prøver at skabe en vis ligeværdighed. Men når kommuner - og det næste bliver åbenbart Christiansborg – vil forbyde, at mennesker med handicap, som de første, kan få hjælp ude på deres bo-steder af deres professionelle perso-nale til at kontakte det professionelle miljø og opnå en aftale, så er det i den grad at træde på alt, hvad der hedder ligeværdighed. Man ydmyger de skrø-beligste i dette land. De mennesker, der er alt for lette at ramme, fordi de er totalt afhængige af os andre. Det viser en oprørende mangel på for-ståelse af mennesker med handicap. Man begraver mennesker levende på den måde.

Og ingen af os må glemme, at denne slags afmagt kan ramme os alle. Og det på et sekund. En blodprop eller blødning i hjernen med afasi -tabet af sprog. Lammelser af krop og lemmer. Alligevel, på trods af at være bragt ud i så store lidelser, så består seksuali-teten som den urkraft, den er,» siger Lone Hertz og fortsætter:

»Der er mennesker, der er eller bliver så handicappede - der rammes så hårdt - at de end ikke kan bruge deres hænder. De kan ikke onanere selv, hjælpe sig selv på nogen måde. Jeg tænker på mennesker med for eksem-pel spastiske lammelser, hjerneskadet af enhver art, muskelsvind, sclerose. Hvordan tror man, at de menneskers liv bliver, som aldrig nogensinde har adgang til en seksuel forløsning?

Selv tror jeg, at sådanne mennesker bliver ganske desperate. At der sker en følelsesmæssig ophobning i sindet. At psykosen, flugten ind i eget sind, bliver løsningen. HVIS man er i stand til det - så griber man måske som sidste udvej til vold. Til overgreb mod børn, overfor kvinder, overfor personer. Og så kommer de store overskrif-

meget nemmere at hjælpe for alle os andre.”

For Lone Hertz er dét at forelske sig et løft i livet. »Man bliver et helt andet tindrende menneske med overskud. Mennesker med handicap oplever det måske aldrig. Eller måske får man kun erfaringen om, hvad det er at

der var oppe om natten. Jeg sov aldrig. Tomas var hyperaktiv. Han havde krampesygdom hver nat. På trods af søvnmangel indspillede jeg film eller gik til prøver på teatret om dagen. Jeg spillede kæmperoller om aftenen - eller lærte nye tekster uden ad. Jeg havde praktisk talt aldrig fri. Når man får et barn med handicap,

ter i aviserne, og hele befolkningen korsør sig - men ikke mange tænker på, hvorfor disse mennesker i mange tilfælde føler sig tvunget til at gribe til disse voldshandlinger.

Hvis nu der var mulighed for - måske bare en gang om måneden - at engagere en professionel hjælp, så er jeg overbevist om, at disse mennesker ville opnå en helt anden ro og harmoni i sindet - og dermed også blive så

være ulykkelig forelsket,« siger hun og fortsætter:

”Er erotikken i orden i et ægteskab, så er der stor chance for, at dit ægteskab holder. Men ligeså snart at børnene kommer, og fokus rettes et andet sted hen, kommer der farlige perioder for ægteskabet, der kan føre til, at erotikken forsømmes og dør. Da min søn Tomas blev skadet, skete det også i mit forhold. Det var mig,

sker der det, at enten samler hele familien sig om barnet, som et træ alle beskytter. Der opstår et ubrydeligt familiefællesskab - og ægteskabet står måske sin prøve. Men hvis ikke alle i familien solidarisk yder en indsats - eller hvis det skrøbelige barn kommer til at fylde alt, alt for meget - så der ikke bliver tid eller lyst til erotik og samvær - så er der intet tilbage. Der kommer også med god grund problemer i søskendeflokken. Og så har vi

skilsmisserne.

Som sagt, jeg taler af personlig erfaring, ” siger Lone Hertz, der mener, at det at forbyde købesex er et sniglob i det misforståede renfærdigheds-navn. Hun efterlyser voksne politikere med indlevelsesevne og indsigt i handicap-liv.

”Der findes mange erfarne sexarbejdere, som godt ved, at der skal vises ømhed og forståelse overfor mennesker med handicap. Bare dét at opleve at være et andet menneske kropsligt nær, hud mod hud - men også at modtage intuitiv forståelse - det vil være som at opleve et himmerige for mennesker, der ellers aldrig bliver berørt på anden måde end i dagligdagen på pædagogfacon. For mig har det været de smukkeste øjeblikke i mit liv, når jeg har været forenet med det menneske, jeg elskede og beundrede. Det VAR paradys. Men paradys på jord varer jo desværre ikke evigt. Dog, en sådan opladning kan man som menneske leve på længe.

Mit eget fag bygger i højeste grad på indlevelse. Men også andre mennesker burde fra sig selv kunne forstå og leve sig ind i, hvor betydningsfuldt det må være at opleve og leve med en aktiv seksualitet. En virkelig professionelt indlevende mand eller kvinde vil have viden om, hvordan en seksuel ople-

FAKTA

LONE HERTZ holder foredrag om handicap og seksualitet. Lone Hertz er sammen med Bjarne Hastrup, direktør i Ældresagen, aktuell med bogen ”Om Mangfoldighedens liv”.

velse bør forløbe. Jeg tror ikke, det kræver en speciel uddannelse. Men, som sagt, nok en licens og ordnede forhold,” siger hun.

Lone Hertz’ søn, Tomas Strøbye, som er født normal, men skadet af vaccination fra barn og i dag uden talesprog, er uden tvivl heteroseksuel. Men han kom i sin pubertet ud for overgreb fra blandt andet homoseksuelle pædagogvikarer, der bragte hans følelsesliv ud af balance i mange år. Hun fortæller:

”Da disse overgreb blev udført af unge mænd, troede han i mange år, at han var homoseksuel eller biseksuel. Han led under det. Og da han samtidig var et troende menneske, med et lidt gammelt testamenteligt udgangspunkt, oplevede han det også som en synd. Hans følelsesliv var i mange, mange år totalt forknudret. Nu har han selv - uden hjælp ud over samtaler med mig - fundet sin bane. Han er stadig uden kæreste, men ønsker det heller ikke lige nu.

Som tilskuer til hans liv har jeg lidt med ham i disse mange år. Selv er jeg jo bare lægmand, ikke professionel, men som væрге har jeg været nødt til at forsøge at være det i nu 46 år - ja, så jeg har fået en vis erfaring i at prøve at forstå mennesker. Jeg har ingen professionel hjælp modtaget ud over nu i de aller sidste tider, hvor en fin mandlig psykolog har forsøgt sig med samtaler med min søn. Det har været en glæde for ham.

At være seksuelt aktiv giver som regel mennesker selvværd. For mennesker med handicap kan mødet med erotikken skabe mirakler, det er jeg overbevist om,” siger hun og fortsætter:

“ Det enkelte menneske kan få en følelse af at besidde normalitet og sandelig også selvværd - om ikke andet så bare på det punkt. Og selvværdet er den adrenalin, som driver dig fremad, som giver dig tro på, at du kan noget. At du kan blive en succès. Det siger jeg ud fra min erfaring som skuespiller.

Personligt vil jeg aldrig opfordre et menneske til at vælge prostitutionens vej, med mindre vedkommende brænder af lyst. Og er drevet af sit selvværd. På samme måde, som jeg heller aldrig opfordrer mennesker til at vælge skuespillerfaget som levevej med mindre den pågældende føler det u-undgåeligt. Nej, jeg vil aldrig anbefale mit fag, fordi dét at være skuespiller vitterligt også er en slags prostitution. En psykisk prostitution. Man er jo som skuespiller altid underlagt andre menneskers smag og valg. Det gælder i forhold til ens direktør, instruktør, scenograf, ens medspillere, kritikerne, ja, ikke mindst i forhold til publikum. Man er nødt til at underlægge sig dem alle. Man må gøre sig attraktiv med salg for øje. Men man kan ikke tilbyde sig selv, nej, man må pænt vente til, man bliver peget ud, begæret. Det er virkelig nedværdigelse.

Mister en skuespiller sin tro på sig selv, sit selvværd, men på trods, tager det afgørende skridt ind på scenen, det skridt, hvor man må krænge sit hele sind og sine følelser ud - stå psykisk nøgen foran et publikum - ja, så er fornedrelsen fuldkommen, og du kan miste alt. Det tab er skæbnesvangert for en skuespiller. Men endnu mere for et menneske ” slutter Lone Hertz.

INTRO

Studio III - der er udviklet af den engelske psykolog Andrew McDonnell - har til formål at give mennesker, der lever under institutionelle rammer de bedst mulige livsvilkår. Det gøres blandt andet ved at give den enkelte så meget kontrol over eget liv som overhovedet muligt. Low Arousal er det grundlæggende begreb i Studio III. Begrebet dækker over en række strategier, der er med til at reducere stress og dermed forebygge og minimere udfordrende adfærd.

Den internationale Studio III konference var arrangeret af STUDIO III Danmark og Fonden Samrådet, hvor Torbjörn Andersson er direktør. Fonden Samrådet har blandt andet til formål at tilbyde kurser, konferencer, temadage vedrørende undervisning, beskæftigelse og udvikling af livsfærdigheder for børn, unge og voksne med autisme samt relaterede specialområder.

Torbjörn Andersson

Et tidligt opgør med magtanvendelse

Af informationsmedarbejder Per Lindso Larsen,
Center for Oligofrenipsykiatri

Godt 150 år før Servicelovens bestemmelser om magtanvendelse trådte i kraft blev den engelske læge og psykiater John Conolly ansat som leder af Hanwell Asylum i London for udviklingshæmmede og svært psykisk syge mennesker. Har de to ting noget med hinanden at gøre? Ja, det har de i høj grad.

John Conolly

John Conolly var ikke verdens bedste læge, men til gengæld var han en flink fyr. Sådan blev der i almindelighed sagt om ham. I sine yngre år forsøgte han at etablere en lægepraksis i Chichester, hvor der i forvejen var en konkurrerende praksis. Borgerne i byen foretrak den venlige Conolly, men når det drejede sig om den

lægelige behandling forsvandt de over til hans konkurrent. Det gik i længden ud over indtjeningen og Conolly måtte til sidst opgive sin praksis.

Måske var det erkendelsen af de manglende håndværksmæssige færdigheder i lægegerningen, der fik Conolly til at rette sin interesse mod psykiatrien. En overgang underviste han lægestuderende på London University i behandlingen af psykisk syge og mentalt retarderede. Han fandt det påfaldende, at disse grupper ingen opmærksomhed havde på lægestudiet, og han opfordrede universitetet til at gøre undervisning i den lægelige betjening af disse grupper obligatorisk for de kommende læger samtidig med obligatoriske praktikophold på et asyl.

Universitetet fandt imidlertid emnet for niche-præget og afviste forslaget. Efter to års håbløs kamp valgte

” restraints and neglect may be considered as synonymous.”

(John Conolly, 1794-1866)

Conolly i stedet at udgive sin egen lærebog om emnet. Heri argumenterer han videre for, at bedre uddannelse af læger og personale er nødvendigt for at sikre bedre forhold for de mentalt syge og retarderede. Han påstand er, at en stor del af beboerne aldrig burde være placeret på et asyl og blot får det dårligere. En ond spiral er i gang, hvor magtanvendelse bliver et stadig mere nødvendigt led i ”behandlingen”, indtil beboeren til sidst har det så

dårligt, at det er åbenlyst for enhver, at anbringelse på et asyl er berettiget. Anbringelse og fratagelse af personlig frihed bliver en selvpfyldende profeti. På denne måde retfærdiggør systemet sig selv.

Conollys angreb vakte vrede blandt flere ledere af asylene, men Conolly svarer igen: "Disse ledere, hvoraf nogle er mænd af høj intelligens og humanitet, kan henvise til gode lokaleforhold, til forskellige former for beskæftigelse, underholdning tilrettelagt for beboerne og den ypperlige mad, der serveres – men den fejlagtige sammenblanding af patientgrupper og deres mangel på kommunikation med raske mennesker skæmmer hele dette billede." På Conolly's tid blev der endnu ikke skelnet mellem udviklingshæmmede og mentalt syge, og det er en af de ting, han argumenterer for. Samtidig peger han på normering og bedre kvalitet af personale, der forstår og har mulighed for kommunikation med den enkelte beboer, som en fundamental nødvendighed.

Luk munden, Conolly

Måske var det for at lukke munden på Conolly og den debat, han løbende skabte, at magistraten i London få år senere valgte at gøre ham til leder af Hanwell Lunatic Asylum, der med 800 beboere var engelsk største og mest kendte asyl. Mange gned sig i hænderne og så frem til, at han nu kunne få lov at lære virkelighedens verden at kende.

En giftig velkomst fik han af den afgående leder: "Intet kan være mere absurd end forsøgene på fra teoretisk

visionære og talsmænd for tidens modeluner, at afskaffe magtanvendelse. Hvor ønskværdig en sådan administration ellers kunne være, så vil den aldrig kunne overleve uden at udsætte personalet for stor sikkerhedsmæssig risiko og en omfattende ødelæggelse af inventar." Selv Conollys venner kaldte hans beslutning om at tiltræde stillingen for "et selvmord på hans omdømme."

Det skulle imidlertid komme til at gå

helt anderledes. Allerede få uger efter hans tiltrædelse kunne magistraten konstatere, at "en bemærkelsesværdig forbedring allerede har fundet sted."

I den første rapport til magistraten skriver Conolly: "Driften af et stort asyl er ikke alene praktiserbar uden anvendelse af redskaber til at begrænse patienternes fysiske udfoldelse. Tværtimod, ved at undlade brug af sådanne midler ændrer hele asylens karakter og gennem-

går en gradvis og frugtbar forandring." Videre opsummerer han hele sit syn i en kort formel: "Magtanvendelse og forsømmelse kan betragtes som synonyme." Filosofien på Hanwell beskriver han: "Vi baserer os fuldstændig på konstant nærvær, konstant venlighed, men også fasthed, når det er nødvendigt. Når patienten behandles på denne måde indtræffer store - men ikke uventede - forbedringer."

Et år senere kan Conolly indberette til magistraten:

"Ingen form for spændetrøje, bæltter, benlås eller andre remedier, der er opfundet for at begrænse kroppen eller lemmers frihed er nu i brug. De bælttestole, der tidligere har været anvendt – omkring fyrre i antal - er nu helt fjernet fra afdelingerne." Med mere moderne ord kan man sige, at det lykkedes Conolly med en anerkendende tilgang at reducere behovet for magtanvendelse, og filosofien forplantede sig blandt asylens medarbejdere. En af dem fortalte senere om Conolly:

"Hans interesse for patienterne synes aldrig at svækkes. Selv tilfælde hvor alt håb om bedring var ude, var genstand for hans opmærksomhed. Han var aldrig tilfreds, før han så dem glade, og han havde venlige ord til hver enkelt af dem. Små detaljer, som andre ville overse, bemærkede han og gjorde til genstand for ros og anerkendelse – f.eks. et ansigt renere end sædvanligt, håret pænere sat, en ny trøje og lignende gjorde det muligt for ham at henvende sig til den stakkels patient i en venlig og kærlig tone og på den måde nå deres svækkede åndsevner og få et trist ansigt

til at stråle i et smil. Hans besøg på afdelingen var noget man så frem til og værdsatte.”

De markante forandringer på Englands største asyl gik ikke upåagtede hen. En af tidens berømteste sundhedsreformatorer, Samuel Tuke, skrev: ”Hvem kan besøge Hanwell, der rummer 800 mentalt syge og ledes uden nogle former for magtudøvelse, uden at føle taknemmelighed og forbløffelse?” Avisen *The Times* sendte en reporter ud for deltage i fejring af nytåret på Hanwell. Han var betaget af den behagelige og afslappede ro, der herskede på stedet. Mens de 400 forsamlede patienter spændt ventede på festens begyndelse ”kunne næsten ikke et ord høres, og den følelse det efterlod var slående og behagelig.” Rygtet om miraklet Hanwell nåede helt til de royale kredse, og Hertugen af Cambridge aflagde officielt besøg på, hvad han kaldte, ”denne beundringsværdige institution.” Conolly blev for sin bedrift udnævnt til æresdoktor ved Universitetet i Oxford og modtog gennem årene adskillige andre ærestitler.

Ingen træer i himlen

Men træerne vokser ikke ind i himlen. Embedsmændene i magistraten, som havde nydt godt af Hanwells store berømmelse, mente at der kunne spares penge på driften ved at indsætte en ikke-lægelig administrativ leder på Hanwell. Tanken var en to-hovedet ledelse, hvor Conolly skulle ”fritages” for de økonomiske og administrative opgaver og i stedet kunne koncentrere sig udelukkende om det lægelige arbejde.

Conolly anså det nye initiativ som andre ord for ”besparelser”. Da Hanwell i forvejen var oppe på at rumme 1000 patienter i bygninger, der oprindeligt var beregnet til 500 patienter, følte han det som en mistillid og manglende anerkendelse for det arbejde, som han og medarbejderne havde udøvet. Som konsekvens op sagde han sin stilling.

Måske havde magistraten ikke ventet dette skridt. Der blev indledt forsoningsmøder med Conolly og enden blev, at han blev ansat som en slags ekstern lægelig konsulent på Hanwell

2 x 6 timer ugentlig.

Den nyansatte administrative leder fratrådte sin stilling efter blot 4 måneder og efter et par år op sagde Conolly også sin konsulentstilling. Som han udtrykte det, så var den gensidige tillid mellem ham selv og magistraten for altid tabt.

Herefter synes det som om ikke blot asylet Hanwell men hele debatten om magtanvendelse glider ud i glemslens mørke de følgende 100 år. John Conolly fremtræder som en stjerne, der blev tændt før tiden var moden - og alt for hurtigt brændte ud.

Litteratur:

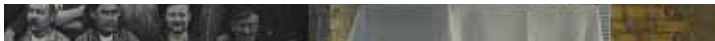
Andrew Scull:

A Brilliant Career? John Conolly and Victorian Psychiatry. Victorian Studies, Vol. 27, No. 2 (Winter, 1984), pp. 203-235

Peter Sturmey:

It is Time to Reduce and Safely Eliminate Restrictive Behavioural Practices. Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities Volume 22, Issue 2, pages 105-110, March 2009

Det er brugeren først

Af journalist Mette Egelund Olsen,
Center for Oligofrenipsykiatri

Richard Mills

Over to tredjedele af alle konflikter med mennesker med udfordrende adfærd er startet eller vedligeholdt af personalet. Det mener den engelske psykolog Andrew McDonnell og direktør for Studio III træningssystemet. Han har dog løsningen, tilgangen og metoden. Den hedder Low Arousal. Og den kan vi alle lære noget fra. Andrew McDonnell var i Danmark da Fonden Samrådet holdt international Studio III konference i Aarhus. Overskriften var: Frihed fra magtanvendelse og indskrænkning i menneskerettigheder: Forskning, politik og praksis.

”Vi må stille spørgsmålstejn ved egen praksis. Hvordan kan vi bistå - med mindst mulig indgriben - så personen med udfordrende adfærd oplever at blive værdsat som den, han er. Har vi gjort nok? Vi må se mennesket bag adfærden. Det er brugeren først. Individets behov skal dækkes først,” sagde Andrew McDonnell der talte om, hvordan vi kan mindske magtanvendelser i arbejdet med mennesker med udfordrende adfærd. Personalet skal være tilstede i nuet. Jo mere stresset personalet er, jo dårligere beslutninger træffes der, og jo flere magtanvendelser tages i brug. Og her tænkes på både fysisk tilbageholdelse, medicinske og psykologiske

magtanvendelser. Vi glemmer, at brugere har rettigheder, og vi accepterer magtanvendelser. Andrew McDonnell understreger, at Low Arousal er en filosofi og metode - ikke en religion.

Det sker - måske

”Hvorfor er døren låst til køkkenet? Det er for sikkerhed og helbred. Men det gør du ikke derhjemme. For det er et hjem. Er det ikke et hjem, som brugeren bor i? Vi har skabt en kultur af angst. Hvad gør vi med stressede mennesker? Vi putter dem sammen med andre, der også er stressede. Vi skal ikke være ”glade” for at udøve magtanvendelser. Vi handler tit ud fra, hvad der ”måske” vil ske. Han ”kunne”

angribe folk. Men det skal baseres på viden - ikke forudannelser. Vi må være meget forsigtige med, hvad vi mener," sagde Andrew McDonnell.

Han forklarer, at Low Arousal er en reflektiv tilgang og en strategi for adfærdsstyring. Fokus er på personalet og ikke på brugeren. På hvordan vi taler til brugeren, afleder og ikke presser dem. Tit giver vi dem for mange valg. "Det er svært at arbejde med nogen, man er bange for," sagde Andrew McDonnell.

Low Arousal blev startet i 1987-89 i Birmingham og spredte sig siden til Skandinavien. Metoden har siden spredt sig til 12 lande og flere står for tur. I Danmark er der 12 uddannede instruktører.

"Du må se på din egen adfærd først og forstå, at ofte er den udfordrende adfærd brugerens forsøg på at flygte fra konfliktsituationen. Personalet skal tænke anderledes om adfærden. Vi forsøger at gøre personalet mere bevidste om, hvad de gør. Vi har igen mange år forsøgt at ændre de forkerte mennesker (brugerne) og ikke personalet, der ikke ved, at de er en del af problemet. Vi vil have personalet til at reflektere mere over deres egen adfærd og konfliktsituationen. Vi er ikke antiprofessionelle. Vi må mindske frygten og forstørre tilliden. For i sidste ende, hvis det ender med fysisk tilbageholdelse, så kan der være nogen, der dør. Mange bruger teknikker fra kampsport, men der er mange dårlige Kung Fu teknikker, der ikke hører hjemme i plejeområdet. Det handler om kultur og ikke uddannelse. Overgreb sker over hele verden uanset folks uddannelse. Jo mere bange personalet bliver, jo mere kontrolle-

rende bliver de. Hvis du ser en, der er stresset og traumatiseret og som slår, så tror personalet måske, at han gør det med vilje. Men mennesket bag er i krise og i krise kan man ikke tænke klart. Og det samme gælder personalet," forklarer Andrew McDonnell og fortsætter: "Jeg er ikke interesseret i forskning. Det handler om praksis og om at se personen og værdsætte personen."

Respekt kan føre langt

Et andet indlæg på konferencen kom fra Richard Mills, direktør for National Autism Research. Han understregede, at uden tryghed er der ingen behandling. Vores brugere er sårbare overfor udelukkelse, magtanvendelser og medicinsk overbehandling.

"Er mennesker onde eller bliver de onde? Hvad er effekten af stress? Gør træning en forskel? Hvad siger forskningen? Vil den økonomiske situation gøre det bedre eller værre?" spurgte Richard Mills og forklarede videre, at jo mere du taler til mennesker i stress eller aggression, jo mere aggressive bliver de. Det hjælper heller ikke at ignorere problemadfærden. Sørg for interessante aktiviteter.

"Hvis du behandler brugerne med menneskelighed, venlighed og respekt og undgår at tale for meget med dem eller konfrontere dem, når de er ophidsede, kan du komme langt og undgå magtanvendelser," sluttede Richard Mills.

Andrew McDonnell og journalist Mette Egelund Olsen

Find en løsning der ikke skaber et problem for den anden

Håndtering af udfordrende adfærd ud fra en Low Arousal tilgang

Af informationsmedarbejder Dorte Eifer,
Center for Oligofrenipsykiatri

“I virkelighedens verden foregår magtanvendelser ret voldeligt. Jeg har aldrig set en rolig magtanvendelse af et menneske, der var ude af kontrol, jeg har kun set kaos og total mangel på kontrol i forsøget på at tage kontrollen. Magtanvendelsen bliver ikke løsningen men en del af problemet,” sagde Bo Hejlskov Elvén, psykolog og ekspert i problemska-

bende adfærd, da han talte om ”Low Arousal og selvkontrol” på den internationale Studio III konference i Aarhus.

På mange bosteder går det galt med håndteringen af aggressiv og udfordrende adfærd, fordi personalet vil opnå kontrol over situationen. Den tilspidsede situation medfører ofte

tab af kontrol, og kontroltabet er det værste, der kan ske for begge parter,” siger Bo Hejlskov Elvén. Ifølge Studio III viser forskning, at op mod 80 % af udadreagerende adfærd er startet af eller forværret af personalet.

Hovedprincippet i Low Arousal-metoden går ud på at søge fredelige løsninger med brugeren i centrum. Det er personalets opgave at finde metoder, der får brugeren til at føle kontrol og dermed også være villig til at afgive kontrol. Det er en egen beslutning at give kontrol til andre og dermed et spørgsmål om tillid. Personalet skal sørge for at få ja fra brugeren – faktisk er det en god idé at fjerne en hel del selvbestemmelse for at lade brugeren bestemme indenfor et lille felt, mener Bo Hejlskov Elvén.

Personalet på et svensk bosted kontaktede Bo om et problem med en 17-årig dreng, der var autist. Drengen skulle tidligt afsted hver dag, men medarbejderne kunne ikke få ham ud af sengen. De tog dynen, de tog ham ud af sengen, de tog endda og fjernede sengen bag drengens ryg. De sagde, det var problemet, men ifølge Bo Hejlskov Elvén var det i dette til-

Bo Hejlskov Elvén

FAKTA

ViPU Videns journalist Mette Egelund har tidligere i en artikel skrevet fra en workshop af Bo Hejlskov Elvén om stress som forklaringsmodel for problemadfærd. Læs artiklen på vores hjemmeside, www.oligo.dk under ViPU Viden

Bo Hejlskov Elvéns hjemmeside: www.hejlskov.se

BØGER PÅ DANSK AF BO HEJLSKOV ELVÉN:

Problemskabende adfærd ved udviklingsforstyrrelser eller udviklingshæmning, Dansk Psykologisk Forlag.

Udviklingsforstyrrelser og psykisk sårbarhed, Dansk Psykologisk Forlag.

fælde først personalets handlinger, der skabte problemer! Den enkle løsning var, at drengen skulle have lov til at sove længere.

Brugerne går ofte i baglås, når de bliver bange for at miste kontrollen over sig selv, og en del lettere problemskabende adfærd er ofte strategier for at bevare kontrollen:

- At nægte, at lyve, at gå to skridt baglæns eller løbe væk, at spytte, slå et slag eller skrig, skældsord eller trusler, at bide sig i hånden eller skære sig i armen.

Ifølge Bo Hejlskov Elvén skal personalet se bagom adfærden, der altid tjener et formål. Den kan ikke uden videre reduceres, fordi det er brugerens strategi for at klare sig. Måske

kan brugeren lære bedre løsninger, men ikke medmindre der skabes andre handlemuligheder af personalet. Bid i hånden giver ro. Man nægter, fordi man er bange. Trusler kommer af afmagt. Løgnen har en beskyttende virkning. Den lettere problemskabende adfærd giver måske nok anledning til frustration hos personalet, men man skal huske på, at den er ufarlig. Den tungere og mere farlige problemskabende adfærd opstår derimod ofte først, når man har tabt kontrollen. Det kan være: Slag, spark, bid, kast med stol, voldsom selvskade.

Når en beboer er i voldsom affekt, anbefaler Bo Hejlskov Elven, at personalet holder passende afstand, undgår øjenkontakt, undgår berøring og selv

undgår en anspændt krop. Hvis personalet i en kaotisk situation formår at udstråle ro, aftager beboerens stress-tilstand hurtigere. Mennesker med særlige behov har i mange tilfælde ikke gennemgået en udvikling, hvor egne følelser kan adskilles fra andres.

Alle bliver vrede fra tid til anden, men der er stor forskel på menneskers evne til at håndtere disse situationer. For mennesker med særlige behov bliver vreden oftere til et stort kaos, fordi deres tærskel for selvkontrol er relativt lille. Mange med autisme, ADHD eller udviklingshæmning bærer desuden på et generelt forhøjet stressniveau, en grundlæggende ængstelighed som personalet skal tage højde for.

Hvis de kunne - så gjorde de det

Om Low Arousal - i praksis

Af journalist Mette Egelund Olsen,
Center for Oligofrenipsykiatri

CASE:

En ung mand fra Fyn med en udviklingsalder på to et halvt år. Dårligt begavet, psykotisk, omsorgssviget og selvskadende.

PROBLEM:

Mange magtanvendelser. Personalet er bange for ham. De tør ikke give ham PN-medicin. Beboeren er i forvejen meget medicineret. Beboeren indlægges i perioder flere gange om ugen på psykiatrisk afdeling.

LØSNING: SUPERVISION

”Jeg talte med personalet ud fra en Low Arousal tilgang. Vi tegnede en kurve, der viste, hvor det gik godt, og hvor der var optræk til noget, der kunne gå galt. Og hvor det var gået galt. Henholdsvis det grønne, gule og det røde felt. Hvilke tegn og markører er der for de forskellige tilstande. Hvilke tegn er der, inden han kører op. Hvordan opdager man, at han er i det gule felt, og hvilke tegn er der, når han er kørt op, og det er for sent,” siger psykolog Trine Reippuert Knudsen.

Hun fortæller, at det er vigtigt at finde ud af, hvad personen godt kan lide, når personen er ved at komme op i det røde felt. F.eks. at denne beboer kan lide at tage et varmt bad. Personalet forsøger desuden at skærme ham, hvis der er optræk til storm. De forsøger forsigtigt at guide ham ind på sit værelse, fordi han kan ikke være ude i fællesrummet. Han har brug for den skærmning. Men det er selvfølgelig en balancegang og et spørgsmål om servicelov og magtanvendelser. Det er sandsynligvis også hans søgen efter skærmning, der gør, at han gerne vil indlægges gang på gang. En del af

problemet er, at personalet er bange for at give ham PN-medicin, at de ofte giver det for sent. Det er ordineret af en grund. Og det skal ikke gives, når han raserer i det røde felt. Det skal gives, inden han kører op. Når han er i det gule felt, så det forebygges, at han kommer i det røde felt.

"Jeg tegnede en kurve på tavlen, så personalet fik redskaber på de forskellige niveauer. Samtidig var det meget vigtigt, at få dem til at forstå, hvor dårligt fungerende deres beboer egentlig var og hvilke krav, der kunne stilles. Der skulle sættes meget faste rammer og struktur i det grønne felt. For hvis man altid laver pædagogik, så den passer til beboeren, vil de næsten aldrig komme op i det røde felt. Personalet måtte beskrive procedurer for alt. Fra spisning og bad til en tur på biblioteket. Rammerne skulle være ens, men indenfor rammerne kunne personalet være sig selv som pædagoger - om det så er med rød paryk eller ej."

Psykologen lavede i samarbejde med personalet en affektanalyse. Man analyserede faserne. Et andet spørgsmål, der rejste sig var, hvad man skulle gøre, når beboeren faldt ned igen. Skulle man snakke med ham og konfrontere ham med det, eller skulle man gøre det rart og hyggeligt. "Personalet gør et godt stykke arbejde. Men man kan også bruge Low Arousal på personalet." "Det passer jo også på os," sagde de til mig. Hvis de kan skærme deres beboer, så han ikke kører op, så kører de heller ikke selv op i det røde felt, bliver bange og råber og bruger magtanvendelser. Personalet bliver også stresset af dårlig normering og ingen opbak-

ning. De skal klædes på og have en præcis beskrivelse af deres beboer. De skal efteruddannes. Samtidig skal beboerne testes, og deres IQ og udviklingsalder skal beskrives. Hvad kan beboeren? Hvad kan man forvente af ham? Er der f.eks. autisme eller ADHD blandet ind i billedet. Det handler om evner. Ikke om vilje. Hvis beboerne kunne, så gjorde de det. Og hvis personalet kommer op i det gule felt og ikke ved, hvad de skal, så gør de noget uovervejende og uprofessionelt. For hvis både personalet og beboerne er oppe i det gule felt, så går det galt," siger Trine Reippuert Knudsen. Pædagogikken skal være forebyggende. Men struktur og forudsigelighed er det vigtigste. Hverdags-pædagogikken. Men afledning er også et vigtigt redskab. Kravene skal stilles, så personen siger ja, og det bliver sjovt og legende. Man fastholder måske kravet om, at en beboer skal i bad. Og hvis vedkommende protesterer men

godt vil, hvis vedkommende sidder i en kørestol, så er det det, der skal til. "Man må gerne give den gas for at reducere stress og gøre det sjovt og hyggeligt. Og med afledning vende ophidselsen i det gule felt til noget sjovt i det grønne felt, hvis beboeren kan tåle det."

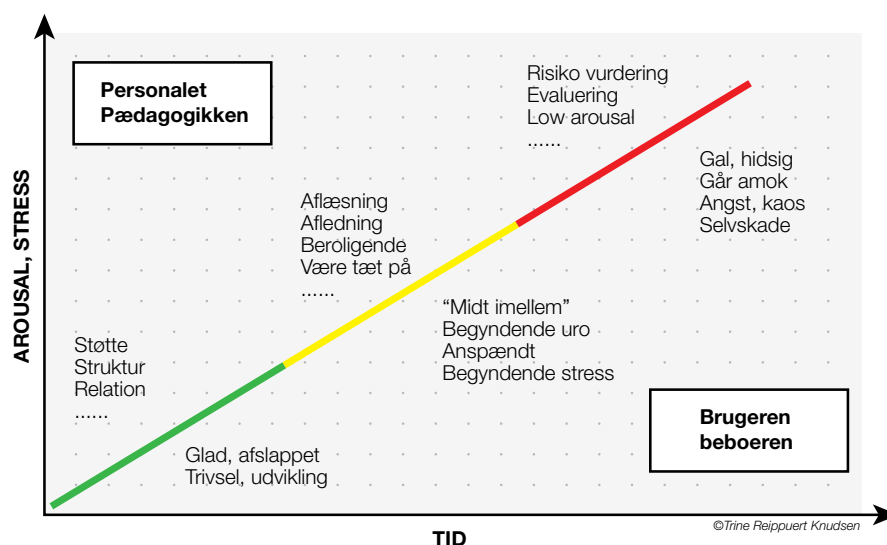
Trine Reippuert Knudsen understreger, at tilgangen kan være lidt anderledes med mennesker med autisme. Der kan det være vigtigt at forholde sig neutralt, falde ned, være forudsigelig og hvis vedkommende er i det røde felt så blive ved med at være rolig. Det vigtigste er at tilpasse pædagogikken til beboeren og ikke omvendt.

Litteratur:

Bo Hejlskov, "Problemskabende adfærd ved udviklingsforstyrrelser eller udviklingshæmning."

Dansk Psykologisk Forlag.

MODEL OVER DET PÆDAGOGISKE ARBEJDE

Magtanvendelse kan føre til dødsfald

Af journalist Mette Egelund Olsen,
Center for Oligofrenipsykiatri

” De havde hevet hendes lycra t-shirt op, så armene blev holdt fast, og hun ikke kunne bevæge dem. De sagde, at det ikke var en magtanvendelse. Det var jo bare en t-shirt.”

Jeffrey Chan

Han har magten til at afgøre, om magtanvendelser er ordentligt gjort, eller om de overhovedet har været på sin plads og nødvendige. Han kan udstede bøder og rapportere til politiet. Jeffrey Chan, Chief Practitioner Disability og Director of Forensic Disability fra Australien talte på Studio III konferencen om, hvordan man arbejder frem mod en sikker og tryk eliminerende af magtanvendelser. Når han taler om magtanvendelser, mener han både fysiske (manuelle), mekaniske (bælter etc.), kemiske (medicin til dæmpning af udfordrende adfærd) magtanvendelser og udeluk-

kelse (f.eks. at blive lukket ind i et rum).

Etikken ligger ham meget på sinde. Og vigtigheden af det. Undgåelse af magtanvendelser mod mennesker med udviklingshæmning. For i sidste ende kan det - som det har gjort i Australien - føre til dødsfald. Og lovgivning er ikke nok. Der skal forandring til.

”For eksempel er forældre sårbare. Men du må beskytte - ikke familien - men den udviklingshæmmede persons rettigheder,” sagde Jeffrey Chan og nævnte et eksempel på forældre, der som ultimatum fik stillet, at de

skulle bedøve deres barn og dets udfordrende adfærd med medicin, man rent faktisk også bruger på heste. Hvis de skulle modtage penge af systemet, skulle de øge dosis. Resultatet var, at barnet blev forgiftet.

Jeffrey Chan taler om sproget. At vi må gentænke sproget, når vi beskriver mennesker med handicap. Det er ikke et menneske med... Men et menneske der lider af ... Vi fokuserer på forskellen og manglerne. Vi må gentænke begrebet udfordrende adfærd til bekymrende adfærd.

”Vi må tale om værdighed men også tryghed. Hvis de udviklingshæmmede

FAKTA

JEFFREY CHAN og kolleger har publiceret denne vejledning: <http://www.centreofexcellencefor-behavioursupport.com.au/html/research-riskreduce.html>

Som viser hvor farlig magtanvendelse er, og hvad man bør gøre for at reducere risiko ved fysisk intervention.

mennesker ikke føler sig sikre og trygge - selv i deres egne hjem - har vi fejlet. Vi træner vores personale til at følge procedurer - ikke mennesket. Vi ser problemet som noget, der er inde i personen, men problemet er også udenfor personen. Vi træner ikke personalet i menneskerettigheder, men i hvordan, man gør gulvet rent. Vi må træne både personalet og også de udviklingshæmmede i rettigheder og ansvar. Vi skal "fjerne" det fra personen og reframe vores tænkning," siger Jeffrey Chan, der selvfølgelig talte ud fra australske forhold.

Han nævnte blandt andet et projekt, der satte lup på om den medicinske behandling var passende. Projektet, der blev ledet af en psykiater og en farmaceut, fandt, at i 86 procent af 301 sager var behandlingen langt fra passende.

Magtanvendelse - down under

Af informationsmedarbejder Per Lindsø Larsen, Center for Oligofrenipsykiatri

Gennemsnittet af internationale studier peger på, at mellem 4-17 % af mennesker med udviklingshæmning har udfordrende adfærd og i risiko for at magtanvendelse på et eller andet tidspunkt bliver vurderet nødvendigt.

Tallet er i sagens natur usikkert, da det er en noget usikker størrelse, der måles. Jo mere omfattende udviklingshæmningen er, desto hyppigere optræder udfordrende adfærd, hvilket medfører, at hyppigheden er større blandt udviklingshæmmede på bosteder end udviklingshæmmede, der eksempelvis bor i egen bolig. F.eks. er omfanget af selvskadende adfærd 2-9 % blandt udviklingshæmmede i egen bolig, men 15-40 % blandt udviklingshæmmede på bosteder.

Magtanvendelse har mange implikationer. For den udviklingshæmmede kan magtanvendelsen opleves som både et fysisk og psykisk overgreb. I mange tilfælde bliver det pædagogisk arbejde og det terapeutiske forhold mellem personale og beboer sat tilbage efter episoder, hvor magtanvendelse er fundet nødvendigt. Også personale oplever ofte magtanvendelse som ydmygende og som forbundet med faglig nederlagsfølelse. Hertil kommer, at magtanvendelse ofte også er forbundet med forskellige former

for fysiske skader, ikke bare for den udviklingshæmmede. Internationale studier har vist, at også personale i 5% af tilfælde med magtanvendelse pådrager sig forskellige grader af fysiske skader.

Mindre opmærksomhed har det indtil for nyligt haft, at magtanvendelse er forbundet med betydelige økonomiske omkostninger. Erfaringer er her primært fra psykiatriske afdelinger. En omfattende amerikansk undersøgelse fandt, at episoder med magtanvendelse og forebyggelse af voldelige episoder beslaglagde 23 % af personalets tid og sammenlagt 40% af det samlede budget for de psykiatriske sengeafdelinger, når alt var indregnet inkl. eventuelle sygedage, tid til registrering, de-briefing, oprydning osv. En tilsvarende engelsk undersøgelse fandt, at de årlige omkostninger i psykiatrien i England i forbindelse med magtanvendelse formentlig er på ca. £72 mio., eller tilnærmelsesvis svarende til resultaterne i den amerikanske undersøgelse.

Tallene kan ikke umiddelbart overføres, men undersøgelser af denne type understreger værdien – også den økonomiske – af et højt vidensniveau blandt medarbejdere om forebyggelse og de dokumenterer, at f.eks. reduktion i personalenormering i sidste ende kan være en økonomisk dårlig ide.

Omfang

Især i de sidste 15 år er der i mange lande indført forsøg på registrering og monitorering af omfanget af forskellige former for magtanvendelse i forhold til personer med psykisk udviklingshæmning.

Lovgivning og retningslinjer i de enkelte lande er meget forskellige, og det samme er den stringens, hvormed lovene og reglerne overholdes.

Det gør det stort set umuligt at sammenligne omfanget og arten af magtanvendelser i forhold til mennesker med psykisk udviklingshæmning på tværs af landegrænser. Alligevel kan det være interessant at se, hvorledes problemstillingen håndteres andre steder i verden. Følgende er et tilfældigt punktnedslag i staten Victoria i det sydvestlige Australien.

Magtanvendelse i Australien

I Victoria, Australien, blev med Disability Act i 2006 fastlagt retningslinjer for magtanvendelse i forbindelse med personer med psykisk udviklingshæmmede. Retningslinjerne pålægger pædagoger at indberette til de centrale myndigheder, når magtanvendelse har været nødvendig.

De australske retningslinjer skelner mellem tre former for påtvungne begrænsninger af den udviklingshæmmedes udfoldelsesfrihed: 1) kemiske begrænsninger, der refererer til medicinering, hvor det primære formål er at kontrollere den udviklingshæmmedes adfærd. Det indbefatter altså ikke medicin, der er ordineret for at behandle en underliggende medicinsk eller psykiatrisk lidelse. 2) mekaniske begrænsninger, hvor der tænkes på anvendelse af f.eks. handsker, sok-

ker, muffetrøjer som har til formål at begrænse den udviklingshæmmedes bevægelsesfrihed. Undtaget er f.eks. sikkerhedshjelm og fastspændelse i bælte under bilkørsel. 3) afsondring eller isolation, hvor den udviklingshæmmede forhindres adgang eller udgang på et hvilket som helst tidspunkt eller et hvilket som helst sted på det bosted, hvor han har hjemme.

I tilfælde hvor begrænsninger af disse former findes sted, skal der ske efterfølgende registrering og indberetning. Ved indberetning skal endvidere skelnes mellem, hvorvidt begrænsningen er 1) rutinemæssig, f.eks. løbende medicinering med adfærdsmodificerende formål, 2) sker i overensstemmelse med en allerede foreliggende behandlingsplan eller 3) hvis begrænsningen blev foretaget i en akut nødsituation.

Opgørelse fra indberetningerne viser, at ca. 9 % af de 23.000 udviklingshæmmede mennesker i Victoria i løbet af et år er genstand for en eller flere tilfælde af nævnte begrænsninger. I alt blev indberettet 31.000 tilfælde af magtanvendelse i 2008, Signifikant flere mænd end kvinder er genstand for magtudøvelse og der er flest i aldersgruppen 25-44 år.

Den hyppigste følgelidelse blandt udviklingshæmmede, der har været genstand for begrænsninger var autisme (31%). Der fandtes ligeledes en overvægt af psykiatriske lidelser blandt udviklingshæmmede, hvor magtanvendelse havde været brugt.

Benchmark

Flere forskere, heriblandt Dr. Jeffrey Chan, leder af monitoreringen af

magtanvendelses-registreringerne i Victoria, Australien, har påpeget nødvendigheden af sådanne større nationale registreringer som vigtige generelle "benchmarks". Registreringer på bostedsniveau eller for mindre geografiske områder har for stor statistisk usikkerhed. Et samlet nationalt målepunkt for udviklingen i magtanvendelser giver mulighed for at se, om gode eller dårlige "kulturer" er under udvikling og f.eks. en eventuel sammenhæng mellem personalenormering og omfanget af magtanvendelser. Bemærkelsesværdigt nok findes der i Danmark endnu ikke en samlet statistik over indberetninger om magtanvendelse over for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne. Kommunerne får indberetningerne, og der er ikke nogen indberetningspligt for kommunerne til nogen central enhed. Det er kommunernes pligt at reagere adækvat på indberetningerne.

Litteratur:

- Webber, L., McVilly, K., & Chan, J. (2011). Restrictive interventions for people with intellectual disability exhibiting challenging behaviours: analyses of a population database. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 24(6), 495-507.
- Chan, J., LeBel, J., & Webber, L. (2012). The dollars and sense of restraints and seclusion. *Journal of Law and Medicine*, 20, 73-81.

Vejen til helvede - er fuld af gode intentioner

Af journalist Mette Egelund Olsen,
Center for Oligofrenipsykiatri

Christophers historie

Det er ikke de informative slides, der farer hen over lærredet. Det er ikke powerpoints i gængs forstand, der skal støtte op om et foredrag. Det er i stedet billeder. Fotos af Christopher. Hans liv. Hans historie. Linda Woodcock er uddannet Studio III-instruktør og har været det i 5 år. Men det er som mor til en søn med autisme og udfordrende adfærd, at hun står der på scenen.

Hun står langt udenfor tryghedszonen. Og vejen hun og hendes familie har taget har ikke været nem. Men behandlere og pædagoger skal lære noget af familierne omkring mennesker med udfordrende adfærd. De skal lære noget af Christophers historie. Derfor står hun på scenen og viser fotos af sin søn. Fra dengang han var lille.

"For vi glemmer, at de var babyer engang. Vi ser bare den 25-årige med udfordrende adfærd og giver ikke ham eller hende den anerkendelse, de skal have," sagde Linda Woodcock på den internationale Studio III-konference om Low Arousal.

Da Christopher var tre år gammel, blev han diagnosticeret med ASF (Autistisk Spektrum Forstyrrelse). Familien vidste godt, at der var problemer. Han havde meget lidt sprog og var meget aktiv. Da han var fem

år, blev han tilbudt medicin. Familien afslog, selvom de ikke havde "sovet" i et år. Christopher blev smidt ud fra børnehaven og skoler, og som otteårig havde han ikke en skole. Systemet sagde, at de kunne betale hans uddannelse, hvis han kom til en anden by. Men familien holdt sig samlet. I stedet flyttede hele familien og fandt en skole. Så kom Christopher i puberteten, og problemerne voksede. Han blev meget stresset. Han græd, var aggressiv mod dem omkring sig, og han skadede sig selv. Og han var meget høj, stor og stærk.

Andre måder

"Vi talte om magtanvendelser. Men jeg kan aldrig under nogen omstændigheder ty til magtanvendelser. Så vi måtte finde andre måder. Det var tydeligt, at han var stresset på grund af omgivelserne. Vi forsøgte at reducere stress og så på, hvordan vores samspil var med ham. Der kom Low Arousal ind i billedet," sagde Linda Woodcock. Da Christopher blev 15 år, begyndte han at sove flere nætter på institutionen. Men omgivelserne og især Linda blev skadet af hans udadreagerende adfærd, og familien gav efter. Christopher fik medicin, for ellers kunne han ikke blive på institutionen. Men Linda følte, at hun svigtede. Familien arbejdede på, at Christopher skulle være

Linda Woodcock

medicinfri, når han skulle i en anden institution, for når han blev 18 år, ville de ikke mere kunne have kontrol. "Og det var nødvendigt. For systemet svigter familierne. De giver "passende" tilbud. Men vil du have et "passende" tilbud? Nej du vil selvfølgelig have det bedste. Vi skal ikke acceptere mindre end bedst. Men vi klarede at få ham ud af medicinen, og hans voldelige adfærd vendte ikke tilbage," fortalte Linda Woodcock.

Så åbnedes der en overgangs-enhed, hvor Christopher blev den første. Enheden blev bygget omkring ham, og han faldt til. Men organisationen blev overtaget af andre, der var mere interesseret i økonomi og profit. Og så ville de have en tredje og en fjerde ind i enheden. Og jo flere der kom ind, jo mere forværret blev hans situation. Der blev skåret ned på personalet, og der foregik ingen autisme-træning.

Kunne ikke mere

"Det blev sværere og sværere at få ham hjem. Han kom hjem med

blå mærker og mærker efter bid på armene, og det blev sværere og sværere at skulle sende ham tilbage til institutionen. Jeg ønskede bare at tage ham ud. Han slog. Ikke bare sig selv men også personalet. Hans kontaktperson mente, at vi var forstyrrende og antipsykiatriske. Det endte med, at vi en dag tog ham ud og med ned på stranden. Han havde fået det meget værre og sad med et håndklæde over hovedet. Vi var enige om, at vi ikke kunne sende ham tilbage. Og vi tog ham hjem. Den første uge madede vi ham og slikkede hans sår. I 12 måneder gik min mand hjemme og var hans primære plejer," sagde Linda Woodcock.

Men det blev ikke enden på det. Det endte med, at de sociale myndigheder overgav sig og gav pengene til familien til selv at finde og opbygge et eget hjem for Christopher. Nu bor han i nærheden af familien. Linda styrer foretagendet. Hun ansætter personalet. Et personale hun aldrig har været nødt til at annoncere efter. De kommer

til dem. De har forskellige evner. Fra talepædagog til fitnessinstruktør. En til en personale alle døgnets timer. Og ikke mindst så er der fleksibiliteten i, at Linda og familien selv vælger, hvordan de 2500 pund om ugen bruges. Om det er til udstyr, rejser eller måske til leje af en svømmehal, hvor Christopher kan være alene, så han ikke som normalt smider alle andre op af badet.

Kontrol

"Vi tog kontrol fordi, vi ikke havde andre muligheder. Nu kan vi have ham over til frokost og sende ham tilbage med god samvittighed. Vi er ved at sætte en cirkel omkring ham, for vores største frygt er, hvad der skal ske, når vi dør. Christopher behøvede ikke at blive repareret, for han var ikke gået i stykker. Nu er der ingen fysisk aggression, ikke særlig megen selvskade og ingen medicin. Han er bare i de rigtige omgivelser. Vi stiller personalet to spørgsmål, som de udfylder i en logbog. Havde Christopher en god dag? Havde de selv en god dag? Det er ikke den letteste vej at tage, men jeg har mit eget team, der støtter mig i, hvad jeg gør," sagde Linda Woodcock og understreger vigtigheden i at lave lokale løsninger med de udfordrede menneskers egne personer omkring sig samt vigtigheden af en lokal kapacitet og accept af mennesker med handicap. Lovgivning og politik kan hjælpe. Christopher træner de mennesker, han arbejder med.

"De har ikke et naturligt autistisk gen for at ville ride på heste. Det handler om, hvad Christopher kan lide og ikke, hvad vi tror han kan lide," sluttede Linda Woodcock.

Fra solist til social

Pædagogik med mindst mulig indgreb

Af journalist Mette Egelund Olsen,
Center for Oligofrenipsykiatri

De grå bygninger lyser en anelse kedeligt op mellem efterårets ellers så brogede farver. Men indenfor er der langt fra kedeligt. Der er børn. Skolebørn. Og der er personale, der tager varmt i mod. Brøndagerskolen i Albertslund er en specialskole for 100 børn i folkeskolealderen, der alle har autisme og de fleste også beslægtede vanskeligheder som mental retardering, ADHD, OCD, Tourette og Down Syndrom, mv.

"Vi er totalt Low Arousal her," griner de og inviterer indenfor på skoleleder Niels Henrik Juuls store kontor. Han sidder ved det store bord sammen med viceskoleleder Mette Deibjerg og lærer og Studio III træner, Nina Jensen. De har meget på hjerte og hjertet på det rette sted. De brænder - som resten af de 145 medarbejdere - for børnene.

"Vores børn mødes med mange udfordringer. De har mange strategier for løsninger, der måske ikke er så hensigtsmæssige. Det kan være uadrettet adfærd og selvskadende adfærd. Det er deres sanseapparat, der trigger dem. Og hvis der er noget galt med sanseapparatet, så bliver det en virkelighed, de selv tolker på og løser på ofte uhensigtsmæssige måder. Så vi skal løse det for dem og give mere hensigtsmæssige løsninger," siger de tre, der alle har en læreruddannelse som baggrund.

Hensigtsmæssig løsning

De ser Low Arousal som en forfinet måde at se adfærd på. De forsøger at få børnene til at forstå, hvad det er, de vil dem. Og de giver dem hensigtsmæssige løsninger, blandt andet i deres måde at strukturere børnenes hverdag på. Der arbejdes både med kommunikation: Så personalet er på højde med

børnene og med indretning: Så lokaler indrettes, så de ikke skaber misforståelser. Men der er børn som kan komme i

situationer, de ikke kan overskue, hvor intet rigtigt hjælper, og her kommer Low Arousal ind i billedet.

"Det er en mindste-indgrebs-pædagogik. Materiel kommer i anden række. Men det vi værner om, er de andre børn, dem selv og os. Hvis der sker magtanvendelser, skal det ske så skånsomt som muligt og indenfor lovens rammer. Det kan være at fastholde, at føre barnet hen et sted hvor det kan falde ned, holde det i ro,

- eller at den voksne trækker sig ud af konflikten. For fysisk nærvær kan i sig selv være konfliktskabende. Ligesom det kan være vigtigt at skærme børnene fra sansemæssig overstimulering. Vi må tænke præventivt. Vi må være på forkant. Det er også Low Arousal at skåne. F.eks. har ikke alle børnene glæde af at gå en tur i butikscentret,

Foto af Mette Egelund Olsen

fordi der sker så meget rent sansemæssigt," siger de tre.

De straffer aldrig et barn. De nedskaler konflikter. De får børnene til at være pædagogisk tilgængelige, så de kan ændre børnenes uhensigtsmæssige strategier. Og de laver trivselsinterviews. Hvad er børnene glade for. Netop glæden betyder meget.

Solist

"Mindste indgrebet kan være, at bar-

net i konflikt bliver i dets sociale sammenhæng. Men nogen børn kan ikke komme dertil, for der er for mange sanseindtryk. Sådan er det med Mikkel (red.: Navnet opdigtet). Han er en af de såkaldte solister. Han er for sig selv, for ellers bliver han overstimuleret. Han skal skærmes, men dog med muligheden for at arbejde hen mod, at han senere kan komme ind i en større, social sammenhæng. Vi tænker meget over, hvad vi skal undgå for ikke at stresse Mikkel. I dag ved vi f.eks., at man ikke skal både kigge på ham og tale til ham samtidig. For han tager alt ind. Mikkel har gået på Brøndager-skolen i et år. Han kom fra et skærmet solist-tilbud. Han er ikke alderssvarende og bliver voldsomt selvskadende, når han bliver overstimuleret. Og det er slemt. For du kan ikke fjerne ham fra sig selv. Vi blev enige om at starte ham op med en langsom indslusen. Nu kan han allerede være på gangen. Low Arousal gør, at vi holder fast i, at han har sit eget lokale. Han har ikke redskaber endnu til at melde sig ind og trække sig ud af det sociale. De strategier har han ikke endnu. Men han har ressourcer. De er vigtige at have for øje. Observationer er meget vigtige i vores arbejde. Vi udarbejder detaljerede stressmodeller. Dem analyserer vi på. Alle i teamet skal være enige,” fortæller teamet. De arbejder med sig selv og hinanden. De er nødt til at være enige, men de er også forskellige, selv om de gør det samme. De er opmærksomme på relationen til barnet.

Meget mere end udadrettet

”Vi tænker også på, hvordan vores virkemidler er. Vi bruger os selv som

instrumenter. Vi arbejder på ikke at tage det personligt, men professionelt. Nogle gange er det nødvendigt at ignorere og sige pyt med, at du spytter på mig. Det er vigtigt at vide, at børnene er meget mere end deres udadrettede adfærd,” fortæller de tre kollegaer. Mange af børnene har som sagt psykiske lidelser. Og her kan medicin også komme på tale. For hvis den kan dæmpe barnets ubehag, må de tænke det ind som en hjælpende hånd.

”Man kan ikke lave mirakler med medicin. Men det virker. Der er selvfølgelig en balance mellem virkning og bivirkning, som er vigtig,” siger de. Der er altid hjælp at hente. De er mange om det. De taler meget om, hvordan de kommer ud af de vanskelige situationer. De får faglig supervision. De får vejledning. Der er foruden lærere, pædagoger og medhjælpere også talepædagoger, fysioterapeuter, ergoterapeuter og psykologer.

”Studio III giver handlemuligheder og en åbenhed omkring udadreagerende adfærd. Det er okay at snakke åbent om konflikterne. Det er legitimt at tale om det, der overskrider ens egne grænser. Åbenhed er væsentlig for at være professionel. Det er vigtigt at tænke, hvad er næste skridt fremfor at tænke, at det er også bare for meget. Og det er vigtigt at have redskaber. Her er Low Arousal en tilgang, der kan bruges,” siger de.

De føler, det er vigtigt, at de har en dialog og professionalisme, der måske vil være sværere at etablere i et lille tilbud på landet. Her kan de bedre målrette deres pædagogik i et fagligt miljø. Her kan de samle sig omkring f.eks. Studio III og Low Arousal. De

lytter til hinanden og får hinanden til at finde løsninger på en ordentlig måde. Og så er de som specialskole fri fra den fordømmelse, der kan være af specialgrupper i folkeskolen.

”Vi er fælles om opgaverne. Vi har forskellige roller, men vi må løse dem sammen.”

Nina Jensen er som skrevet Studio III instruktør. Hun bruges til interne kurser. Både huskurser og opfølgingskurser.

Etikken

”Vi taler hele tiden om etik. Vi har mange vanskelige børn med udadreagerende adfærd og selvskadende adfærd. Vi har selvfølgelig magtanvendelser og med dem formularer, der skal udfyldes, hver gang vi gør noget mod børnenes vilje, som kan være at fastholde eller føre dem mod deres vilje. Alt skal indrapporteres og godkendes i forvaltningen, og forældre skal underrettes. Men vores indtryk er, at det er nede på et mindste leje. Og at magtanvendelserne er mere nænsomme. Det er blandt andet sket på grund af Studio III og Low Arousal. Man kommer på forkant. Vi har fået en pædagogik og rammer, der er indrettet efter børnenes behov. Vi har sænket stressniveauet og magtkampene,” siger teamet.

Der er ikke mere lyden af skrigende og råbende børn hele tiden. Der arbejdes med at kunne stille de rigtige krav til børnene. Hvad de kan og kan overkomme. Hvad er deres kapacitet? Det er personalet blevet rigtige gode til. Og de arbejder stadig med det. Hovedparten af børnene er drenge. Der er dog også nu kommet et lille antal piger. De fleste bor hjemme

hos forældrene, og der er meget kontakt med baglandet. Alle børnene har været igennem børnepsykiatrisk afdeling, og de fleste med en tillægsdiagnose som tourette, OCD, ADHD og epilepsi.

Respekt for det de er

"Meget er som sagt etik og det at tage barnets – det handicappedes

menneskes - perspektiv og forstå, hvad de er oppe mod. De prøver på deres egen uhensigtsmæssige måde at løse et problem. Men kan vi løse det bedre? Vi må være ydmyge og ikke korrekse. Humor er en vigtig ting. Vi prøver at tage nyt ind uden at falde pladask for det. Vi respekterer mennesket, som det nu er og forsøger ikke med vold og magt at lave det

om. Selv om børnene har autisme alle sammen, er de meget forskellige. Vi er meget betænkelige ved, at man kan gøre dem "raske". De lærer det, vi lærer dem. Vores børn er sårbare og udstillet for andre. Vi har pligt til, at de er i ordentlige rammer. Vi har en vision om at få disse børn gjort velfungerende. Ikke "normale"," fortæller de tre.

To bevidste skridt bagved

Af journalist Mette Egelund Olsen,
Center for Oligofrenipsykiatri

"Studio III kan bruges i mange miljøer," sagde Kirsten Bundgaard, der holdt oplæg omkring sanser, stress og udfordrende adfærd på den internationale Studio III konference. Hun havde taget en ung mand med ADHD med på scenen, der kunne fortælle om, hvordan han sansemæssigt blev udfordret i hverdagen og hvilke strategier, han havde brugt. Hvordan han var blevet godt hjulpet af blandt andet vejledning fra Kirsten Bundgaard og var gået fra misbrug og kriminalitet til nu at være godt på vej til universitetet.

Kirsten Bundgaard er fysioterapeut og har i mange år arbejdet med særligt autisme og ADHD. Hun er desuden Studio III instruktør og står for organisation af Studio III-træning i Danmark.

"Det hele startede med skoler og institutioner primært indenfor ADHD og autisme. Men så har det bredt sig ud til mange miljøer," sagde Kirsten Bundgaard, der blandt andet har kørt et forløb i Region Nordjylland for alt fra sygeplejersker og læger til receptionister. "Det er fantastisk at vende en personalegruppe og se det hele fra brugerens synspunkt. Det er vigtigt også at arbejde med personalets stress rundt omkring en beboer/patient. Low Arousal er en strategi - en tilgang - der minimerer stress og anspændthed, der er hos folk i affekt. Det er en tilgang, der ikke stimulerer til yderligere optrapning. Vi går bevidst to skridt tilbage. Bruger afledning og finder ud af, hvad det er, der trigger den udfordrende adfærd. Bid kan f.eks. være noget så simpelt som en reaktion på halsbrand. Du skal hele tiden blive ved med at gå bagved. Det handler også om at kunne rumme adfærden, indtil vi kan finde noget nyt," sagde Kirsten Bundgaard.

Kirsten Bundgaard

At kunne rumme sig selv i mødet med...

Af journalist Mette Egelund Olsen,
Center for Oligofrenipsykiatri

Det ene øjeblik står han i salen med flere hundrede grinende og øjeåbnede publikummer, der klapper i takt med erkendelsen af, hvordan konflikter ikke skal og dog alligevel kan håndteres. Det næste øjeblik sidder han på sit nymalede kontor i Odense med hvide vægge, der snart skal prydes med hans citat: "Jeg bliver stadig virkelig irriteret på min kone, mine børn og mine kolleger. Nu ved jeg bare: Det handler ikke om dem". Lars Mogensen, den tidligere anlægsgartner, der nu er en efterspurgt konfliktcoach og mester i konflikt håndtering, er et af Danmarks varmeste bud på løsningen af enhver konflikt. Gerne med et strejf af humor.

” Jeg kan give noget til rummet (relationen) - eller bede om noget, jeg har behov for i rummet. Det kan være svært. Det kræver mod. For det kan være, at jeg får en afvisning.”

Jeg har set ham foran en kæmpe flok af arbejdsmiljørepræsentanter. Jeg har set ham på scenen med Finn Nørbygaard. Jeg har hørt ham om arbejdet med svært problemskabende unge. Og jeg har haft ham på tomandshånd i kontoret i udkanten af Odense, hvor jeg har interviewet ham med udgangspunkt i en af mine egne konflikter.

” Du skal sætte plusser på kontoen i fredstid. Du skal være til stede og "ville" dem (dine kollegaer/ dine beboere)”

"Hvis du skal rykke på konflikten, er

der kun en vej, og det er gennem dig selv. At kunne rumme dig selv i mødet med det andet menneske og ikke give efter for men anerkende dit eget lille sårede barn", siger Lars Mogensen og fortsætter:

"Det er ikke fordi, at konflikterne måske forsvinder. Men de bliver lettere og nemmere at være i. Det er vel min tilgang, at hvis jeg både tillader og accepterer det - også at blive vred og ked af det - og kan jeg finde ud af at være i det og at lade andre være i sit, så løser konflikterne sig. Når jeg kigger på et menneske, der er ked af det og tillader, at det er ovre i vedkommende, det sker. Jeg skal ikke nødvendigvis arve eller overtage det hele. Tingene smitter af, men det er kun i det omfang, du selv tillader det. Så skal man selvfølgelig have hjælp til at finde ud af, hvad handler det om. Det handler om 90/10 modellen. Det der sker i en konflikt er 90 procent dit eget. Kun 10 procent er den anden og den egentlige konflikt. Og hvad er så de 90? Hvis du bliver bevidst om det, så kan man bedre forstå. At du går derhen, når du bliver mudret og jeg går derhen, når jeg bliver mudret. Det er tilladt, hvis bare vi ved, at det er det, der sker," siger Lars Mogensen.

” Der går måske 10 procent af tiden med konflikter men 90 procent af energien.”

Lars Mogensen er med på at tage udgangspunkt i min egen konflikt. Det handler om, at vi hver især har vores eget lille sårede barn, man bliver ramt på og handler uhensigtsmæssigt efter.

Min "modstander" skal mødes i forståelsen af hans eget lille sårede barn.

” Relationer er hårdt arbejde. Det handler om nærvær. Nu vil jeg være til stede overfor min kollega. Jeg sidder der alligevel.”

Din "modstanders" egen historie sætter præg på hans måde at forsøge at løse en konflikt på. Han flyver med sine drager. Sine følelser, tanker og kropslige reaktioner. I stedet for at holde dem. "Det kan være, at tankerne kører af sted, følelserne tager over, og du får hovedpine. Så er du dragerne. Du holder dem ikke. At være dragerne er ubevidst. At holde dragerne er bevidst. I det øjeblik du bliver bevidst om, at det her sker, går du fra at være dragen til at holde dragen." Og når man slipper dragerne kan det være, at det går ud over alle andre. Det bliver måske udadvendt alt efter hvilken type, man er og hvilken historie man bærer med sig. Nogle er udadvendte og udfarende. Nogle er mere stille og indadvendte, og har måske, som jeg, brug for at lukke døren i og sætte pauser.

” Jeg må se mig selv udefra og min kollega indefra. Holde dragerne. Ikke være dragerne. Gå fra bevidst til ubevidst. Sætte fingerslik og

flueben. Jeg er ikke mine tanker. Jeg er den der observerer mine tanker.”

Jeg er ikke skyld i, hvor min ”modstander” går hen, når han bliver ramt. Det bedste er at møde ham i det. Jo mere jeg kan styre min egen mudret-hed i mødet med ham og hans lille sårede barn jo bedre. Men det kræver, at jeg kan rumme mig selv i mødet med ham. Jeg må huske, at jeg kan kun være højst de 10 procent af konflikten. Jeg skal også kunne håndtere mig selv i mødet med ham. At jeg ved, hvor jeg går hen, når jeg bliver såret. Måske ender det med brandslukning med spotten på: Holde spotten over på ham, indtil han er landet, så kan jeg bringe mine ting med ind. Men først når jeg har mødt hans frustration. Hvis han får sagt og udtrykt sig omkring frustrationen kan det egentlige møde ske.

” Brandslukning er at møde andre i deres frustration - anerkende - og sætte spotten over på dem. Gæt på følelsen og sig ikke ”Hvordan har du det?” Gå med.”

Hvis jeg kan se, at der sidder et lille såret barn, der er ramt foran mig, så ”kig” på ham. ”Jeg kan godt se og forstå, at du har været hidsig (spotten på)”. Og så huske på at han ikke kan være skyld i, hvad der sker ovre i mig. Sige at ”Jeg kan godt følge dig i, at du har haft det sådan.” Så bliver vedkommende forhåbentlig ramt, fordi jeg anerkender ham i mødet. Alt det, jeg har på hjertet, skal holdes som dragerne og gemmes lidt. Jeg skal være mentaliserende.

”Det begreb - mentaliserende - skal

jeg nok komme til at give betydning derude. Det vigtige er, at jeg er til stede, og jeg har valgt at sætte spotten på f.eks. min kollega, og jeg har valgt at møde ham i hans frustration. Det kan jeg kun gøre i det øjeblik, jeg selv er mentaliserende og holder mine egne drager. Jeg ved godt alt det, jeg selv vil have på banen, men jeg venter med mit eget til, jeg har ”mødt” ham. For hvis han er ramt, vil han ikke kunne høre det. Han kan kun og først høre i det øjeblik, han holder sine egne drager. Så når jeg er kommet dertil og har mødt ham i den frustration, hvor udfordringen er at lande den og ikke ryge over i andre historier, kan der ske noget, og jeg kan komme på banen med, hvad jeg har brug for at fortælle. Men han kan ikke være skyld i, hvad der sker ovre i mig,” siger Lars Mogensen.

” Jeg har ikke brug for din løsning. Jeg har brug for, at du hører, hvad jeg siger.”

Hele essensen er, at det ikke skal angribes ud fra den vinkel, at vi skal blive enige om noget. Det det handler om er, at hvis vedkommende føler sig mødt i sin frustration, og jeg føler mig mødt - om mødet - anerkendelsen - så bliver hos ham eller hos andre (hvis han ikke formår det) - vil vi kunne finde en løsning. Ikke nødvendigvis en enighed.

Hvis det mislykkes, kan det være mit eget ”mentaliseringsnedbrud”. Der bliver måske råbt og skreget eller døren lukkes, og der laves pauser. For vi går forskellige steder hen, når vi bliver sårede. Lars Mogensen er selv meget presset for tiden af omstændighederne omkring hans for tidligt fødte barn, der

Lars Mogensen

ligger på sygehuset.

"Det er svært at være mentaliserende, når jeg ønsker en snak her og nu og et svar lige nu fra min kone. For vi går hvert sit sted hen, når vi bliver ramt. Min kones forsvar er, at hun lukker ned og har brug for en pause og at tænke, og det pisser mig af. Men i det øjeblik jeg ser, at hun er gået i sit forsvar, så kan jeg tage et bevidst valg. Og et bevidst valg kan være, at jeg vælger at møde hende i hendes frustration. Det kan også være, jeg vælger at møde hende med et: "Ved du hvad. Jeg er også presset. Hvad gør vi?" Det kan også være, at jeg har brug for en pause til lige at lande mig selv før, jeg igen kan være hos hende. Det er fair. For det hjælper ikke at tale med mig nu, for jeg er ikke til stede. Jeg har brug for pause," siger Lars Mogensen. Det sidste er nu ellers noget, der normalt giver Lars Mogensen mentaliseringsnedbrud. For ham skal tingene ske her og nu.

"Når man ser sit eget lille sårede barn, er det vigtigt at anerkende det med varme. Giv det et Buddha smil. Lige der skal vi give os selv en krammer af, at jeg har observeret mit eget lille sårede barn. For lige der gør vi noget fantastisk - lige meget, hvor grimt det lille sårede barn er. Lige meget hvor dumt det er. Så er vi blevet kloge," fortæller Lars Mogensen, der hylder

det normale. Accepten af at være helt normal.

” Pas på med ikke at møde andre med en endnu vildere historie. For så føler de sig ikke mødt.”

"Når jeg læser et sted, at man skal være den unikke model af sig selv, så tænker jeg, kunne jeg dog bare lande ved at være en helt normal og oprigtig model af mig selv. For så tror jeg, det vil føre til en større udvikling end at gå mod at være den unikke model af sig selv. Ved målet at være en unik model så er man på vej til et eller andet. Jeg kan mærke, at når jeg accepterer mig selv på godt og ondt - så får jeg det godt og får mulighed for at udvikle mig selv. Så bliv taknemmelig for konflikten. Der har jeg mulighed for at finde ud af, hvad der kommer ud af mig, når det er svært. Hvad er det, jeg skal prøve at kigge på ved mig selv? Og så have modet til at tage teten op og rent faktisk mødes med mennesker i en bevidst voksen dialog. Det kræver mod. Og når jeg har fundet det mod så vær taknemmelig for, at her er noget spændende. Taknemmelighed for det," siger Lars Mogensen.

” Konflikt er ikke enig/uenig. Men hvad trigger du på, så du reagerer som et lille såret barn.”

Og lykkes det: At sætte sin egen indre dialog på stand by, så man rent faktisk

bare er til stede for et andet menneske. Så er det er vildt og effektivt.

” Det handler også om, om jeg er mudret eller ej. Om jeg kan tage ansvar for, hvor hurtigt muddret falder. Vi skal hjælpe folk til at tage ansvar for deres eget mudder.”

"Lige nu er det svært for os at være mentaliserende med et lille barn på sygehuset og en større dreng der hjemme, der også skal tages af. Men lige der, får jeg mulighed for at lære at holde mine drager. Jeg kan tage et valg, om det er nu. For det er selvfølgelig ikke fordi, jeg nødvendigvis skal møde alle mennesker her og nu," siger Lars Mogensen.

” Du er ansvarlig for, at du selv er lykkelig. Du kan være gaven i andre menneskers liv.”

"Hvis jeg inderligt accepterer mig selv, som jeg er med det hele på godt og ondt og ved, at et batteri har to poler. At der er arbejdsglæde. Der er arbejds sorg. Der er smukke ting i mig, og der er grimme ting i mig. Hvis jeg har en inderlig accept af det unikke i det at være normal og ikke noget jeg skal nå derude i fremtiden, så er jeg godt på vej med at være unik normal. Det handler om lidenskab og lidelse. Det handler om relationen. Rummet imellem. Jeg kan gøde eller forgifte det," slutter Lars Mogensen. Og hvordan gik det så med min (journalistens) egen konflikt? Konflikten kører stadig. Men jeg har lært en masse om mig selv - og mine drager. Jeg har lært om mit eget lille sårede barn. Måske kan jeg en dag bedre acceptere mig selv. Som værende normal. Helt unik normal.

FAKTA

LARS MOGENSEN har skrevet bogen: Konflikter - sådan tackler du dem. Bogen kan købes på: www.conflict.dk

LARS MOGENSEN tilbyder en 6-dages uddannelse som konfliktoach, hvor man lærer, hvad der skal til for at konfliktløse i det virkelige liv. Her handler det om at komme ned i kroppen og mærke efter, så det hele ikke foregår kognitivt. Hvordan er det at være mig lige nu. At tillade det der kommer og så samtidig arbejde med værktøjer til at håndtere det. At rumme dig selv i mødet med den.

En krone på værket

Af journalist Mette Egelund Olsen,
Center for Oligofrenipsykiatri

De er blevet kåret som Danmarks bedste offentlige arbejdsplads i 2011. De har fået en smiley med krone på for deres arbejdsmiljø. Den er blandt andet blevet sat på deres hoveder gennem en vedholdende indsats, der har fokuseret på både faglighed og arbejdsglæde.

Afdelingsleder Johny G. Jensen fra Bofællesskaberne Edelsvej i Esbjerg fortæller med entusiasme i stemmen om arbejdet mod kåringen, der vel at mærke ikke er afslutningen. De har blandt andet gang i et stort unikt projekt i samarbejde med Trygfonden omkring et tabuiseret emne som død og sorg. Det hedder: Tryghed trods sorg, død og tab. Det er primært på borgerniveau men også på personaleniveau. Projektet har blandt andet udmøntet sig i besøg i kapel, fiktive begravelser, mindebøger og beredskabsplaner for både personale og borgere samt informationsmøder for pårørende. De har arbejdet med projektet i to år og er nu midt i lanceringen af projektet.

For de hviler ikke på laurbærbladene. Bofællesskaberne Edelsvej har cirka 128 borgere og 60 medarbejdere, primært pædagoger. Mange af deres udviklingshæmmede borgere har også psykiske lidelser. Et af deres mål er at skabe behagelige, faglige og nærværende medarbejdere. Et af

deres midler har været konfliktcoach Lars Mogensen (se artiklen om Lars Mogensen side 26).

"Vi er optaget af, hvordan man tackler de stressede situationer, som kan gå begge veje. Når borgerne er voldsomme, eller når vi som personale ikke har det godt med hinanden. Konflikter er både indbyrdes og i forhold til vores borgere. Hvordan tager vi os af medarbejdere i stress, krise og udfordrende situationer. Vi går meget efter arbejdsglæden og den gode stemning," siger Johny G. Jensen og fortsætter:

"Der er selvfølgelig konflikter, men vi følger op på dem i stedet for at gøre dem større. De bliver taget tidligere, og der er faktisk færre konflikter nu end før."

De har et sundhedsfremmende udvalg. De drikker kaffe og rødvin sammen. De løber og spiller pool. For det handler om trivsel. Alle medarbejdere har hørt Lars Mogensen og flere af særligt lederne har en egentlig uddannelse i konflikt håndtering fra conflict.dk

"Conflict.dk er godt til at hjælpe til med at blive bedre til at styre sig selv. Verden gør, som den skal, men hvordan tackler du dig selv i verden," siger Johny G. Jensen.

Han og medarbejderne kan nu blive længere i en stresset situation - uden at blive stressede.

"Jo længere tid du kan være nær-

værende, jo flere værktøjer har du til rådighed. For når du bliver stresset, er du ikke bedre end dem, du skal hjælpe. Så hvordan kan du bevare roen længst muligt," siger Johny G. Jensen og fortsætter:

"Den faglige profil skal ikke overhales af det personlige, når borgerens vanskeligheder melder sig. Lars Mogensen har hjulpet os til at blive mere nærværende. Vi er blevet trænet i og bedre til at kunne stå i ubehagelige situationer. Vi bevarer det at kunne holde ud at være sammen. Både ledelse og medarbejdere arbejder sammen på at skabe den gode stemning. For det giver udfordringer, når flere personligheder sættes sammen."

Han tror på glæde og kærlighed - uden at komme til at lyde frelst - og på fagligheden.

"Vi går meget efter arbejdsglæden. Udfordringerne kommer af sig selv. Fra besparelser til udfordrende borgere. Glæden kan vi ikke forvente. Det er en bonus og skal ikke tages som en selvfølge. Men det kræver mod at turde gå ind i alt det svære. Vores borgere har ret til at have deres vanskeligheder, men vi må hjælpe dem til at tackle dem," slutter Johny G. Jensen.

FAKTA

Bofællesskaberne Edelsvej er et socialt tilbud under Esbjerg Kommune for borgere med psykiske funktionsnedsættelser fra 18 år og opefter. Der er pt. 128 indskrevne borgere fordelt på 7 afdelinger. Størstedelen af borgerne bor i egen 1- eller 2-værelses lejligheder på Edelsvej med tilknytning til afdelingens fælleslejlighed, og andre borgere bor i egen lejlighed ude i byen.

” EN CASE OM HR. P

En ung mand ved navn hr. P havde svært ved at rehabilitere sig efter et voldeligt overfald med en hjerneskade til følge. Han blev indlagt på en psykiatrisk afdeling uden at få det bedre og blev derfor overført til afdelingen, hvor Dr. Michael McCreadie, arbejder, med henblik på en behandling efter Low Arousal-metoden. Michael McCreadie fortalte historien om hr. P på Studio III-konferencen i Aarhus.

Behandlernes mål var at give hr. P livet tilbage! Behandlingsteamet havde fokus på at give ham gode her og nu oplevelser for at vise ham, at livet ikke var slut. Fx tog de ham på pub og introducerede ham til golf.

Hr. P rugede meget over voldsepisoden og følte sig svigtet af kammeraterne, der var stukket af. Derfor skulle der arbejdes på at anerkende vreden og acceptere det hændte. Forholdet til hr. Ps

forældre var desuden blevet meget anstrengt, idet han i sin meget frustrerede tilstand havde opført sig voldeligt over for sin mor. Familien tilgav lykkeligvis hr. P, og der blev skabt et godt forhold igen, så familien kunne hjælpe hr. P videre i livet.

En anden vigtig del af behandlingen bestod i en psykoedukativ tilgang med fokus på at undersøge, hvad er sygdom, hvad er raskhed, hvordan kan man leve med en hjerneskade. Derudover fik hr. P forbedret sin søvn og stort udbytte af mindfulness træning.

Alt i alt fik hr. P det meget bedre. Takket være en behandling med en anerkendende tilgang kom han godt i gang med at leve sit liv igen.

Patiently adjust, amend, heal: Thomas Hardy, engelsk forfatter

Heidi Brinch Hansen

FAKTA

MICHAEL MCCREADIE er klinisk chef for Studio III Clinical Services og leder af ATLASS programmet. Han behandler bl.a. mennesker med ASF og hjerneskade samt deres pårørende og rådgiver institutioner i Storbritanien og Skandinavien.

SPILLERUM - er det et spil?

Af pædagogpraktikant Sophie Hartmann,
Center for Oligofrenipsykiatri

SPILLERUM er ikke blot et spil, men et forebyggende pædagogisk samtaleredskab som skal støtte børn og unge i at lære om deres egne og andres grænser, om at skelne mellem forskellige følelser, om at udtrykke sig i relation til andre og om at udvikle empati. I denne læreproces tages udgangspunkt i et billedmateriale, der viser forskellige hverdagsituationer, der udspiller sig omkring emnerne lyst, aktivitet, frivillighed, fantasi og omsorg. "Følelsesmæssige grænser er ikke fastlagt som geografiske grænser på et landkort. Vi skaber og udvikler vores grænser i relationerne til andre."

Materialet består af tre æsker, der henvender sig til forskellige aldersgrupper. En vigtig forudsætning for at bruge SPILLERUM er en god relation mellem pædagogen og barnet/ den unge, fordi pædagogen skal vurdere, hvilken æske der passer til vedkommendes indlæringspotentiale og udviklingsniveau. På den enkelte billedbrik er der et billede af en hverdagsituation, der bliver til samtals omdrejningspunkt. I fælles refleksion og italesættelse af billedets indhold skal egne og andres behov og grænser bevidstgøres i håbet om at styrke evnen til at sætte og opretholde disse.

Et redskab til voksne mennesker med udviklingshæmning?

Jeg deltog i kurset for at undersøge om redskabet er noget voksne

mennesker med udviklingshæmning kunne have gavn af med hensyn til forebyggelse af overgreb.

Billedmaterialet i SPILLERUM er udviklet til børn mellem 3-14 år og er derfor tegnet mhp. målgruppen. Det kunne godt være, at voksne udviklingshæmmede ville afvise materialet på grund af dets barnlige fremtoning/udseende. Under materialets udviklingsproces blev der testet tre forskellige pilotudgaver i samarbejde med 200 børn fra forskellige institutioner. Redskabets anvendelighed i samarbejde med voksne udviklingshæmmede skulle sandsynligvis ligeledes afprøves i et større projekt og muligvis videreudvikles til præcist denne borgergruppe. Det vigtigste resultat fra kurset "Samspil" med hensyn til spørgsmålet om redskabets relevans for voksne udviklingshæmmede er, at dialogen omkring egne og andres grænser kan være med til at forebygge overgreb. Om man nu tager udgangspunktet i SPILLERUMs billedmateriale eller finder andre billeder at være i dialog om, er det vigtige, at man tematiserer emner som grænser og seksualitet. SPILLERUM tager udgangspunkt i hverdagsituationer for at snakke om frivillighed, omsorg, lyst mm. Det er på den måde godt, at det er "ufarligt" hvis man synes, det er svært at snak-

ke mere konkret om seksualitet og overgreb. Og snakken om grænser er ifølge SPILLERUMs udvikler det, der virker forebyggende mod overgreb.

FAKTA

SPILLERUM er udviklet af autoriseret psykolog og ph.d. Katrine Zeuthen i et samarbejde mellem Københavns Universitet og Servicestyrelsen og finansieret af Socialministeriets satspuljemidler, som et led i anbringelsesreformens udformning. Projektets formål er at reducere antallet af børn og unge, der bliver udsat for seksuelle overgreb og det forbyggende samtaleredskab SPILLERUM skal være midlet for at nå målet. Målgruppen er børn og unge med risiko for at blive udsat for seksuelle overgreb, børn og unge der har været udsat for seksuelle overgreb, børn og unge der har en seksuelt grænseoverskridende adfærd såvel som fagfolk. Deltagelse på kurset SPILLERUM er en forudsætning for arbejdet med det pædagogiske samtaleredskab.

BOGOMTALER

Lev med livets katastrofer

Af Jon Kabat-Zinn
 Dansk Psykologisk Forlag
 568 sider – 368 kr.

Klassikeren Full Catastrophe Living foreligger nu på dansk. Baseret på videnskabelig forskning og mange års klinisk erfaring viser Jon Kabatt-Zinn, hvordan man kan finde sindsro ved

hjælp af mindfulness meditation. Ved at bruge de metoder, bogen anviser, kan man lære at leve med kroniske smerter og stressrelaterede vanskeligheder, opdage, hvilken rolle vrede og anspændthed spiller ved hjertesygdom, reducere angst og panik og forbedre sin generelle livskvalitet og sine relationer.

Mindfulness for børn og unge. Teori og praktiske øvelser

Sabrina Justesen Leoni
 Dansk Psykologisk Forlag
 192 sider – 298 kr.

Interessen for at anvende mindfulness til børn og unge er stærkt stigende. Forskningsresultater peger på, at mindfulness kan styrke børn og unges jeg-opfattelse og impuls kontrol og dermed deres eksekutive funktioner og evne til at rumme ubehag. *Mindfulness for børn og unge* giver en bred introduktion til begrebet 'mindfulness', og hvordan mindfulness er blevet indarbejdet i den vestlige verdens interventionsstrategier. Bogen rummer en lang række øvelser, der også vil kunne anvendes sammen med mennesker med udviklingshæmning.

Bipolar lidelse - den mani-depressive sygdom

Af Rasmus Licht, Krista Nielsen Straarup og Per Vestergaard
 Psykiatrifondens Forlag
 117 sider – 195 kr.

Bipolar lidelse – også kendt som mani-depressiv sygdom – rammer cirka 1% af alle danskere. Det er en alvorlig sygdom, hvor mani veksler med

depression og sortsyn, og begge tilstande er svære at være i. I de maniske perioder kan man føle sig opstemt og lykkelig, men det kan let slå over i utålmodighed, irritation og vrede. Mennesker kommer i de maniske faser ofte til at gøre ting, som de senere fortryder og skammer sig over. I depressionen kan livet føles helt ubærligt, og 5-10% af de ramte begår selvmord.

Skizofreni og andre psykoser

Af Jes Gerlach
 Psykiatrifondens Forlag
 198 sider – 175 kr.

Ny bog om skizofreni og andre psykoser, deres årsager, symptomer og behandling. Skizofreni er en af de sværeste psykiske sygdomme, der findes. Skizofreni påvirker evnen til at tænke, føle og vurdere virkeligheden. De mest iøjnefaldende symptomer er hallucinationer og forfølgelsesforestillinger, men ofte er sygdommen også præget af en grundlæggende splittethed i tanker og følelser, en svigtende evne til at koncentrere sig og være sammen med andre. Bogen beskriver skizofreni og andre psykoser og kommer i et lettilgængeligt sprog rundt om symptomer, årsager og behandling, hvad man selv kan gøre, de pårørendes rolle, recovery og samarbejdet mellem brugere, pårørende og behandlere.

Lad os frede om disse piger

Af Finn Andersen
Forlaget Oligo
208 sider – 150 kr.

Året er formentlig 1904. Det begynder med et tilfældigt møde på en bane-gård mellem to mennesker, der har tænkt den samme tanke: Der bør gøres noget for de unge ikke fuldt normalt udviklede kvinder, der har så svært ved at finde deres plads i livet.

Sådan lyder startskuddet til de indremissionske fredehjem historie, som historiker Finn Andersen skildrer i perioden fra 1906-1984. Gennem en årrække oprettedes der hjem i Lille Karleby, Gødvad, Handbjerg og Brabrand. Her blev jorden dyrket, der blev vævet, syet og de åndelige dyder blev holdt i hævd. De lettere udviklingshæmmede kvinder, der fik bopæl på et fredehjem var sikret en tryk tilværelse med såvel praktisk som åndelig vejledning.

Finn Andersen har haft et enestående kildemateriale til rådighed, og bogen giver et utroligt spændende indblik i fredehjem-sagen og i tidens sociale forhold.

Bogen tager afsæt i starten af det 20. århundrede, hvor barnet og barndommen for alvor blev objekt for de nye videnskaber pædagogik og psykiatri, og hvor medicinsk hygiejne fik stor betydning.

Der var i disse år voldsomme samfunds-ændringer i gang. Industrialiseringen var i hastig udvikling, og det skabte en øget og mere synlig fattigdom, som affødte reaktioner både i borgerskabet og den arbejdende klasse. Moralen var til diskussion, herunder de unge pigers sædelighed og hele debatten førte til en række initiativer på børneforsorgsområdet, bl.a. fredehjemmene.

Det var i denne periode åndssvage lægerne Keller og Wildenskov bl.a sammen med socialminister Steincke var talsmand for forbedring af befolkningens arvemasse gennem racehygiejne, der efterhånden udviklede sig til tvungen frivillig

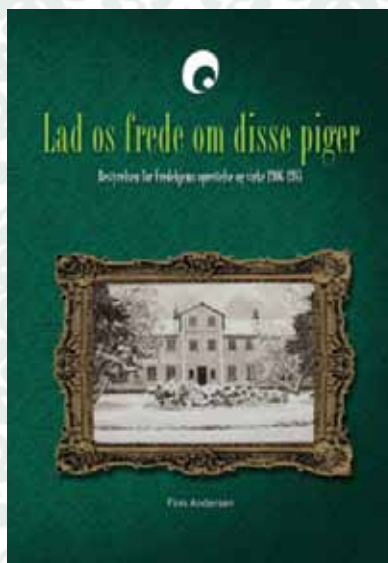
sterilisation og som var baggrunden for hjemmet for vildfarne kvinder på Sprogø.

Finn Andersen skildrer den daværende Åndssvageforsorgs ivrige bestræbelser på at kapre nye klienter, der kunne fylde bl.a. Sprogø, mens man fra fredehjemmenes side var betydeligt mere skeptiske, både overfor racehygiejnen, datidens IQ-målinger, der i løbet af en times tid kunne dømme en ung kvinde til sterilisation. Her førtes en stille kamp,

der i vore dage kan være rimeligt at mindes.

Som historisk vidnesbyrd er bogen interessant - Man kan læse om udviklingen i både behandlingsmetoder og pædagogiske metoder og sociale forhold iøvrigt. Men udover at Finn Andersen i sin bog på meget saglig vis skildrer en række kvinders

skæbner, som hidtil ikke har været udførligt beskrevet, giver bogen også stof til eftertanke til, hvordan vi i dagens Danmark behandler de lettere udviklingshæmmede mennesker. Bogen er første del af et omfattende fortløbende forskningsprojekt baseret på et enestående kildemateriale fra flere ventetidshjem – de midlertidige opholdssteder for børn inden de kunne få plads i den daværende Åndssvageforsorg. Bogen kan købes via vores hjemmeside www.oligo.dk/ publikationer eller på www.forlagetoligo.dk.

Nyansat i Region Sjælland

Marcus Rune Isac Paulsen har arbejdet i børnepsykiatrien i knapt 4 år på afd. Q Psykiatrisk Center Glostrup og har derudover været ansat i Distriktspsykiatrien Glostrup/Albertslund i ca. 16 år, indtil sin tiltrædelse i Oligofreni Teamet i Region Sjælland fra 1. oktober 2012. Derudover har han og er stadig tilknyttet - en boenhed for infantil autisme i Glostrup gennem knap 26 år, samt har i sine tidlige arbejdsår arbejdet som vikar på Værksted for udviklingshæmmede i Herlev. Den nuv. beskæftigelse som Oligofrenipsykiatrisk Sygeplejerske kommer til at være situeret i Dianalund, med primær funktionsområde i den nordlige del af Region Sjælland, hvilket vil sige Holbæk, Kalundborg og Odsherred. Oligofreni Teamet i Region Sjælland består af 2 sygeplejersker og 1

overlæge, der som udgangspunkt skal dække hele Region Sjælland med fokus på konsultativ funktion indenfor oligofrenispektret. Teamet er relativt nystartet, men den tilknyttede overlæge, H.C. Tofte, har mangeårig erfaring indenfor specialet og begge sygeplejersker har ligeledes en hel del erfaring indenfor såvel det pædagogiske felt, samt en bred erfaring indenfor det psykiatriske område.

Japanere på besøg på Videnscentret

18 japanere fra det japanske sundhedssystem var på besøg på Center for Oligofrenipsykiatri, hvor de skulle høre om betjeningen af udviklingshæmmede mennesker med psykiske lidelser i Danmark. De 18 kom fra alle steder i Japan. Deres professioner var fra psykiatere til sygeplejersker. Nogle arbejdede med udviklingshæmmede mennesker andre med psykiske lidelser og andre igen med ældre og mennesker med fysiske handicap. Overlæge Kurt Sørensen

fra Center for Oligofrenipsykiatri og psykiater Troels Gram Bruun fra Landsbyen Sølund fortalte om de danske erfaringer. Og der blev noteret og fotograferet flittigt - og ikke mindst udvekslet erfaringer mellem Japan og Danmark.

Kursuskataloget for 2013

Det nye kursuskatalog er landet, og du kan gå ind og læse om vores kurser og huskurser på www.oligo.dk. Vi tilbyder bl.a. et kursus om PTSD - traumer, angst og depression, et kursus om Udviklingshæmning, angst og autisme og et kursus om Aldring og demens hos udviklingshæmmede. Vi holder også igen i år Ugekursus i udviklingshæmning og psykiske lidelser samt de Kliniske konferencer for sundhedsfagligt personale. Derudover skal vi minde om huskurset i Medicinhåndtering, som varetages af centrets sygeplejersker.

Dødsfald

Leon Sørensen er pludselig gået bort d. 5 september 2012, 53 år gammel. Vi har haft stor glæde af Leons kunst gennem årene. Leon arbejdede som flittig kunstner, og man har nu valgt at lave en mindeudstilling og bogreception for at vise billeder fra hans vidunderlige, underfundige univers. Reception afholdes:

FREDAG D. 7. DEC. 2012

KL. 15.00-18.00

Udstillingen er i Cykelbørsen, Vestervold 24, Randers.

Årets jule- eller nytårgave - gaver der vil glæde dig selv eller personalet:

- Den lille pakke:** Verden er i farver og Lad os frede om disse piger - 150 kr. (Normalpris 250 kr.)
Den store pakke: Verden er i farver, Lad os frede om disse piger og serien om psykiske lidelser hos udviklingshæmmede - 350 kr. (Normalpris 550 kr.)
(Priserne gælder indtil d. 31/12-2012. Herefter er normalprisen gældende)

Bestil på mail: videnscenter@oligo.dk
Eller på vores hjemmeside: www.oligo.dk/publikationer

ViPU Viden - hvis du vil vide mere om psykiatri og udviklingshæmning

Kunstnergruppen Karavana har arbejdet med et projekt for den norske organisation SOR. Man har oprettet et E-lærings kursus system – et stort emne i dette projekt, omhandler viden om overgreb. Karavana har med deres kunst lavet illustrationer til dette site. Janne, der er underviser på Karavana, fortæller: "Det har været spændende at arbejde med overgreb. Det er jo svært at forstå »overgreb« – så vores kunstnere har arbejdet med stemninger. Hvordan ser man ud – når nogen vil bestemme over mig? Hvad føler man? Det har været en spændende opgave at arbejde med og en pædagogisk udfordring."

Videnscenter for Psykiatri og Udviklingshæmning

Center for Oligofrenipsykiatri · Skovagervej 2 · 8240 Risskov · Tlf.: 78 47 15 50 · www.oligo.dk